

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 4 JANUARI 1950

No. 1704

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Voor de niet gesigneerde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	3
Sommaire, summaries	3
De loonsverhoging	4
De derde loonronde door Mr Dr A. A. van Rhijn..	5
Geen internationale grondstoffenbank. Wat dan? door Prof. Dr E. de Vries	7
Enige aspecten van onze tuinbouw in verband met inter- nationale afzetmogelijkheden door W. J. Sangers	9
Ingezonderd stuk: Het Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalnijverheid door H. Stuiver met naschrift van Dr G. E. Huffnagel	11
London Letter door Henry Hake	13
Aantekening: De economische integratie van Europa in verband met de Marshall-hulp	14
Internationale notities: Ons kofflerantsoen	15
Japans terugkeer op de wereldmarkt	15
Geld- en kapitaalmarkt	16
Statistieken: Bankstaten	17
Groothandelsprijzen van granen, veldboonen, boter, kaas en eieren in Nederland	18

DEZER DAGEN

veel goede wensen en, naar men de indruk krijgt, weinig goede voornemens. Wat dit betreft, schijnt de generatie, die de tweede helft van de eeuw ingaat, gelatener dan zij, die het begin van de eeuw vierden; men blijft bij het mogelijke.

Blijft het bij wensen? In Nederland wordt met ijver doorgewerkt aan de verdere spreiding van de loonsverhoging met 5 pCt. Zoals men weet, is deze in de voorstellen gebonden aan een daaruit verwachte productieverhoging.

Blijft er dan nog te wensen? Zelfs als men de rapporten over de vooruitgang der Europese productie in 1949 heeft gelezen en weet, dat deze thans 15 pCt boven het vooroorlogse peil ligt. Niet alleen het volume der productie beslist over de economische welvaart.

Wat blijft dan te wensen? Het herstel van de betalingsbalansen, inzonderheid van de Westeuropese, voor 1952 of zoveel eerder als de Marshall-hulp zou ophouden een factor van betekenis voor het dekken der tekorten op de dollarbalans te zijn.

Wat laat daartoe nog te wensen? Het herstel van de inter-Europese solvabiliteit, zo dat de goederenstromen en de valutamogelijkheden niet voortdurend tot elkaar zouden staan in de verhouding van schip en onklare schutsluis.

Is dat al wat wenselijk is? Daarnaast zou men een oplossing moeten vinden om West-Europa dollars te laten verdienen. Men weet, dat dit ook zal moeten geschieden door export naar de Ver. Staten, maar niet precies wet men, wat de Amerikanen kunnen gebruiken.

Hebben de Amerikanen dan geen wensen? Talloze, maar niet op het gebied van het assortiment der goederenvoorziening. De warenhuisonzettingen zijn de laatste twee maanden zeer hoog geweest, de algemene economische toestand wordt op korte termijn unaniem gunstig beoordeeld.

Zou dat helpen voor het vervullen van Europese wensen? Misschien niet voor de omvang van de directe financiële steun. Met het Federale Budget op komst, is veel gesproken over de noodzaak van vermindering van de Marshall-hulp. Men acht de huidige omvang van het begrotings-tekort te riskant.

Wensen de Amerikanen dan geen risico's? Dat kan men bepaald niet zeggen, zij hebben echter een voorkeur voor de „calculated risk”. Zoals nu kan blijken uit hun houding tegenover het nieuwe bewind in China.

Wensen zij dit te erkennen? Dat is niet bekend. Maar zij wensen klaarblijkelijk niet te komen in de positie van Odysseus, toen hij machteloos in de buurt van Polyphemus moest toeven, die elke dag vier van zijn makkers met huid en haar verslond. De aandacht richt zich op de Pacific.

Blijft de wens de vader der gedachte? Niet overal. De Engelse arbeiders zijn althans met de Regering in overleg getreden over een politiek van loonstabilisering, de Franse Kamer heeft het kabinet nog niet doen vallen.

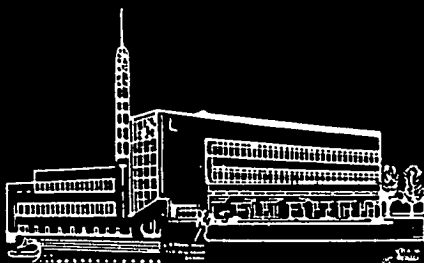
Mag men nog meer wensen? Bij de reeds getoonde zelfbeperking, ten hoogste het inzicht, dat Mr. Omer meegaf aan David Copperfield: „men moet het vet met het mager aanvaarden”.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

HAV BANK - SCHIEDAM

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

EERSTE NEDERLANDSCHE Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU A. L. F. LEVERINGTON

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontv. d. Bel.
Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz, Bel. jur.
N. A. Schol, Cand. Notaris.

Amsterdam:

1e Helmersstr. 95 - Tel. 85508

Haarlem:

Ged. Oude Gr. 11 B - Tel. 12468

Groothandel

DEZE WEEK:

Chinese producten als
dollar-earners

- ★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
- Plaats voor export een aanbieding in de rubriek **TRADE OPENINGS**.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NKFB

**N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT**

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

De loonsverhoging.

Met het accoord over de derde loonronde is voor de huidige situatie een aanvaardbare oplossing verkregen. Men kan echter niet willekeurig verdere loonsverhogingen toepassen, indien de arbeidsproductiviteit maar met evenveel stijgt, want de omvang van de binnenlandse en buitenlandse vraag, tezamen genomen, zal daardoor gelijk blijven en dit betekent, dat, gezien de hogere arbeidsproductiviteit, de werkgelegenheid met hetzelfde percentage daalt als het loon stijgt. In de mate dus, waarin men economisch niet gerechtvaardigde loonsstijgingen mogelijk maakt door even grote stijgingen van de productiviteit, verzwakt men de werkgelegenheidspositie. Dit geldt uiteraard slechts voor loonsverhogingen, die niet overeenstemmen met een verbeterde marktpositie van onze uitvoer. Economisch ongerechtvaardigde loonsstijgingen kunnen dus door een extra-stijging van de arbeidsproductiviteit voor de betalingsbalans onschadelijk worden gemaakt, doch zij schaden, indien zij te ver gaan, de werkgelegenheid. In de richting van de differentiatie in de loonvorming, waarmee nu een begin is gemaakt, zal nog aanmerkelijk verder moeten worden gegaan.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *De derde loonronde.*

Ondanks de maatregelen, welke werden genomen, vertoonden de kosten van het levensonderhoud na de devaluatie een stijging, op grond waarvan thans, in gezamenlijk overleg, een loonsverhoging van 5 pCt is toegestaan, welke ongeveer overeenkomt met de prijsstijging. Een verlagen van het reële loonpeil zou een latente tegenwerking tegen een verhoging van de productie — over de noodzaak waarvan de onderhandelende partijen het geheel eens waren — in het leven hebben geroepen. Eigenlijk is bij de loonsverhoging geanticipeerd op een opvoering van de productie, waarvan de mogelijkheden door schr. uitvoerig worden nagegaan. De toegestane verhoging en de daaruit voortvloeiende prijsstijgingen nemen de gunstige gevolgen van de devaluatie voor onze export slechts voor een klein gedeelte weg. Overheid, werkgevers en arbeiders zullen er, naar wordt gehoopt, in overleg, in slagen de catastrofe van verdere loonrondes af te wenden.

Prof. Dr E. de Vries, *Geen internationale grondstoffenbank. Wat dan?*

De wereld ziet zich voor het probleem gesteld, dat sommige landen grote onverkoopbare voorraden voedsel hebben, terwijl zich in andere landen een tekort aan dezelfde voedingsmiddelen doet gevoelen. Nu op de conferentie van de Voedsel en Landbouworganisatie te Washington het plan voor een International Commodity Clearing House is afgewezen, is dit probleem onopgelost gebleven. Afgewacht dient te worden, welke bijdrage het opgerichte Committee on Commodity Problems zal opleveren. Dit heeft tot taak aandacht te schenken aan de problemen van de wereldhandel in voedsel- en landbouwproducten, in het bijzonder voor zover zij uit monetaire moeilijkheden voortvloeien.

W. J. Sangers, *Enige aspecten van onze tuinbouw in verband met internationale afzetmogelijkheden.*

Gezien de vrij kwetsbare positie van de Nederlandse tuinbouw zal de productie van deze tak zich steeds meer moeten richten op intensieve voortbrenging. De vooruitgang in de transporttechniek, die de klimatologisch meer begunstigde producenten ook op onze afzetmarkten in een betere concurrentiepositie brengt, moet tot waakzaamheid leiden. In aansluiting hierop worden enige aspecten van de verwerking van tuinbouwproducten, de melkexport, mechanisatie in de tuinbouw, nader bezien, terwijl ook aandacht wordt besteed aan de tuinbouw in het kader van de Benelux en het Marshall-plan.

SOMMAIRE.

L'augmentation des salaires.

L'approbation d'un troisième rajustement des salaires fournit une solution acceptable de la situation actuelle. Toutefois il y a lieu de remarquer que si les effets d'augmentations subséquentes des salaires, peuvent neutraliser par un accroissement de la production l'influence défavorable qu'ils auraient sur la balance des paiements, ces augmentations de salaires ne peuvent cependant pas aller trop loin sans mettre en danger le marché du travail. La différenciation dans la formation des salaires doit être poursuivie notablement.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *La troisième étape dans le rajustement des salaires.*

A cause de la hausse des prix qui s'est produite suite à la dévaluation aux Pays-Bas, un rajustement des salaires s'élevant à 5 p.c. a été accordé; ce pourcentage comble à peu près l'écart. Le relèvement des salaires n'annule que partiellement les avantages de la dévaluation à l'égard de l'exportation tandis qu'une compensation pourra résider dans l'accroissement convenu de la production.

Prof. Dr E. de Vries, *Pas d'institution internationale pour les matières premières. Alors quoi?*

Le projet de l'International Commodity Clearing House ayant été rejeté lors de la Conférence de Washington, l'auteur fait remarquer que beaucoup de problèmes, liés à la distribution internationale des produits alimentaires, resteront sans solution.

W. J. Sangers, *Quelques aspects de notre horticulture par rapport aux débouchés étrangers.*

Le progrès de la technique des transports a amélioré les possibilités de concurrence de quelques producteurs sur nos marchés extérieurs. L'auteur formule des propositions pour favoriser l'exportation de produits maraichers.

SUMMARIES.

The rise in wages.

An acceptable solution of the present situation has been secured by the third wage-round. Any further wage-increases may be rendered harmless to the balance of payments by an additional rise in labour-productivity. Too great increases, will, however, affect employment. Further differentiation in wages is essential.

Dr A. A. van Rhijn, *The third wage-round.*

In view of the fact that the cost of living in the Netherlands has gone up after the devaluation, the authorities have consented to an increase in wages by 5 per cent., which corresponds roughly to the higher prices. This increase reduces to only a small extent the advantages of the devaluation in respect of exports and may be compensated by a promised rise in production.

Prof. Dr E. de Vries, *An International Commodity Clearing House will not be founded. What to do?*

Now that the plan covering an International Commodity Clearing House has been rejected at the Washington Conference, many problems in connection with international sales of foodstuffs have remained unsolved.

W. J. Sangers, *Some aspects of the Netherlands horticultural industry in connection with international sales possibilities.*

The progress made in the technique of transportation has improved the competitive position of a number of producers in our foreign markets. Proposals tending to promote Netherlands exports of horticultural products are being made.

DE LOONSVERHOOGING.

In een aantal belangrijke bedrijven is reeds op 1 Januari de loonsverhoging van kracht geworden, waarover nog maar kort vóór Kerstmis overeenstemming was verkregen tussen de Stichting van de Arbeid en de Regering. Het belang van deze overeenstemming zal door iedereen worden ingezien. Wederom is het mogelijk gebleken door overleg het algemeen belang, het werkgevers- en het werknemersstandpunt met elkaar op redelijke wijze te verzoenen. Dat daarbij een begin kon worden gemaakt met enige differentiatie, doordat de loonsverhoging in het algemeen slechts voor volwassenen gold, dat zij voorts niet bij voorbaat zou kunnen worden opgelegd aan bedrijven, die haar niet zouden kunnen dragen en waar daardoor werkloosheid zou kunnen ontstaan, stemt eveneens tot voldoening.

Van groter betekenis nog is, ondanks het feit, dat het hier gaat om een wissel op de toekomst, de erkenning van de zijde van de vakbeweging, dat stijging van de arbeidsproductiviteit een noodzakelijke voorwaarde is en de bereidheid van die zijde met kracht mede te werken aan een totstandkoming daarvan. Wanneer men de redevoeringen naleest, die over dit onderwerp zijn gehouden door enkele der vooraanstaande leiders, dan kan men niet anders dan met vreugde constateren, dat het economisch inzicht van de vakbeweging zeer aanmerkelijk is verdiept en dat men zich van zijn verantwoordelijkheid ten zeerste bewust is. Het is ook duidelijk, dat in de recente schriftelijke discussies van de zijde der vakverenigingsdeskundigen waardevolle eigen bijdragen in de discussies zijn geleverd. Ons weekblad is daarvan eveneens getuige geweest. Men moet dan ook de Minister van Sociale Zaken volkomen gelijk geven, toen hij zich pijnlijk getroffen voelde door een vergelijking van de zijde van een der Kamerleden met Frankrijk. Het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen staat in Frankrijk nog altijd een eind boven de 1.000 en dat van de lonen dienovereenkomstig hoog. Daartegenover is de situatie bij ons nog zeer beheerst.

Toch is het goed te bedenken, dat met dit accoord over de derde loonronde economisch nog niet véél is bereikt. Het is niet altijd een amusante plicht van een blad als het onze hierop te wijzen. Wij merkten reeds op, dat de stijging van de arbeidsproductiviteit ook nog slechts een wissel op de toekomst is, al vertrouwen wij op de vakbeweging bij het doen honoreren van deze wissel. Het komt echter niet alleen op de betrokken vakbewegingen aan. Het initiatief zal veelal moeten worden genomen door de ondernemingen en de uitvoering worden verricht door de arbeiders, leden of niet-leden van de genoemde vakbeweging.

Doch ook afgezien daarvan, moet niet worden vergeten, dat de devaluatie, waarop deze loonsverhoging een antwoord is, maar al te nodig was om te geraken tot een evenwicht in de betalingsbalans. Al zou Nederland deze devaluatie bij vrije keuze vermoedelijk beter iets later hebben kunnen ten uitvoer brengen, dat zij eenmaal nodig zou zijn, was langzamerhand uit het beloop van onze arbeidsproductiviteit en onze loonvoet wel duidelijk geworden. Wilde zij op snelle wijze tot het gewenste resultaat leiden, dan zou daarbij geen compensatie moeten zijn verleend. Dit heeft bij de deskundigen bij voorbaat vastgestaan. Deze, naar onze mening, juiste opvatting heeft politiek niet kunnen zegevieren. Men heeft een theorie tot richtsnoer genomen, dat een zekere looncompensatie wél toelaatbaar is wanneer te zelfder tijd de productiviteit stijgt. Nemen wij, om de gedachten te bepalen, aan, dat inderdaad de loonsstijging met een productiviteitsstijging van 5 pCt gepaard zou gaan of dat deze laatste althans korte tijd daarna zou kunnen worden bereikt. De genoemde theorie is nu in zoverre juist, dat in dat geval de kosten per eenheid product niet zouden behoeven te stijgen en dus evenmin de prijzen van de

producten. Onze uitvoerpositie zou dan door de loonsstijging evenmin worden geschaad, terwijl een nadere analyse aannemelijk maakt, dat ook de binnenlandse vraag zodoende door de loonsstijging niet zou worden beïnvloed¹⁾.

Voor de huidige situatie betekent dit inderdaad, dat een aanvaardbare oplossing zou zijn verkregen. Doch men kan hiermede niet lang doorgaan. Men kan niet willekeurig verdere loonsverhogingen toepassen, indien maar de arbeidsproductiviteit met evenveel stijgt. Want, zoals wij zojuist opmerkten, de omvang van de binnenlandse en de buitenlandse vraag, tezamen genomen, zal daardoor gelijk blijven en dit betekent, dat, gezien de hogere arbeidsproductiviteit, de werkgelegenheid met hetzelfde percentage daalt als het loon stijgt. In de mate dus, waarin men economisch niet gerechtvaardigde loonsstijgingen mogelijk maakt door even grote stijgingen van de productiviteit, verzwakt men de werkgelegenheidspositie.

Geldt dit voor elke loonsverhoging? Uiteraard niet. Het geldt slechts voor loonsverhogingen, die niet overeenstemmen met een verbeterde marktpositie van onze uitvoer. Het ligt in de lijn der ontwikkeling, dat deze zich allengs verder zal uitzetten, met name bij de stijging van het nationale inkomen onzer afnemers. Doch dit is een geleidelijk proces en zal niet anders dan tot een geleidelijke loonsstijging voeren, nadat we eenmaal onze betalingsbalanspositie hebben gesaneerd.

Onze conclusie is dus: economisch ongerechtvaardigde loonsstijgingen kunnen door een extra stijging van de arbeidsproductiviteit voor de betalingsbalans onschadelijk worden gemaakt, doch zij schaden, indien zij te ver gaan, de werkgelegenheid. Zoals gezegd, op het ogenblik is dit betoog nog academisch. Op dit ogenblik moeten wij alleen maar hopen, dat de toegezegde productiviteitsstijging er komt. Dat is onze eerste opgave. Het is echter de taak van de economist vooruit te zien. Is ons betoog juist, dan volgt daaruit, dat de bij het accoord over de lonen gehuldigde theorie op iets langere termijn een gevaar voor de werkgelegenheid inhoudt. Het is goed, dat wij dit nu reeds zien, opdat de discussies kunnen voortgaan en opdat de juiste maatregelen kunnen worden genomen tegen dat het zover is.

Wij merkten ook reeds op, dat met de door de economisten zo gewenste differentiatie der lonen nog slechts een begin is gemaakt. Men weet het, het belang van de scholing vergt een grotere differentiatie tussen de lonen der geschoolden en ongeschoolden. Daarnaast is evenzeer een andere differentiatie nodig: de lonen van de bedrijfstakken, die tot grotere expansie zijn voorbestemd, zullen zich gunstiger, die van de bedrijfstakken zonder expansiemogelijkheden ongunstiger moeten ontwikkelen dan het gemiddelde. Men denke niet, dat deze laatste tendenties in strijd zijn met de leer van het „harmonische loongebouw”. Deze leer zegt, dat functies, die voor de betrokkenen een even grote arbeidsmoeite meebrengen, gelijkelijk moeten worden beloond. Schijnbaar is dit uitgangspunt onafhankelijk van de vraag, of de betrokken functies in een expansieve dan wel niet-expansieve bedrijfstak moeten worden uitgeoefend. Ziet men nader toe, dan is het echter duidelijk, dat voor de functies in een expansieve bedrijfstak meer gegadigden, moeten worden aangetrokken en dezen zullen moeten worden gerecruiteerd uit degenen, die gemiddeld genomen minder natuurlijke aanleg hebben voor die functies, dan zij, die reeds in deze richting werk-

¹⁾ Deze binnenlandse vraag nu hangt af van de inkomens en het prijsniveau, waarvan het laatste niet verandert in het door ons gestelde geval van een loonsverhoging met productiviteitsverhoging. Het nationale inkomen is het product van *prijsniveau* en *omvang der productie*. Het arbeidsinkomen is het product van *loonkosten per eenheid product* en *omvang der productie*. De binnenlandse vraag hangt dus af, behalve van 't niet veranderende prijsniveau en loonkostenniveau, van de omvang der productie, die zelf weer de som is van binnenlandse en buitenlandse afzet. Dat wil zeggen, dat de binnenlandse vraag afhangt van prijs- en loonkostenniveau en buitenlandse afzet, die echter geen van drieën veranderen. Zij verandert dus zelf ook niet.

zaam waren. Men zal dus nieuwe gegadigden moeten vinden voor wie de arbeidsmoeite in die functie relatief groter is. Het begrip arbeidsmoeite, met andere woorden, is geen vaststaande grootheid. Het heeft eveneens een subjectieve zijde. De leer van het harmonisch loongebouw moet dan ook luiden, dat de beloningen aldus zijn, dat niet voor de gemiddelde maar voor de grensarbeid in twee functies de arbeidsmoeite, indien dezelfde, ook gelijk moet worden beloond. Men vergeve ons deze theoretische uitweiding. Het belang van de kwestie rechtvaardigt haar. Het is in elk geval te hopen, dat de differentiatie in de loonvorming, nu daarmee eenmaal een bescheiden, doch duidelijk begin is gemaakt, ook verder ter hand zal worden genomen. Wij doen niet tekort aan het zeer belangrijke werk, dat met name door het College van Rijksbemiddelaars reeds geschiedt, indien wij constateren, dat in deze richting nog aanmerkelijk verder moet worden gegaan.

Zo zijn er dus voor de economist nog zeer belangrijke wensen onvervuld gebleven. Het was onze taak daarop te wijzen. Wij aarzelen niet er aan toe te voegen, dat de kort geleden beëindigde besprekingen het vertrouwen hebben versterkt, dat men te rechter tijd deze problemen openlijk onder ogen durft te zien.

DE DERDE LOONRONDE.

Vóór de devaluatie.

Zo is de derde loonronde, waarover in het laatste jaar al heel wat is gesproken en geschreven, dan toch een feit geworden.

In de aanvang van dit jaar leefde nog de verwachting, dat het mogelijk zou zijn een nieuwe loonsverhoging te vermijden. Wel was de Regering van plan allerlei maatregelen te nemen, maar deze zouden de kosten van het levensonderhoud niet aanmerkelijk behoeven te beïnvloeden. Op het programma stonden een huurverhoging van 15 pCt, een verhoging der personele belasting, een verhoging der omzetbelasting en een vermindering der subsidies. De gevolgen, welke deze maatregelen voor de kosten van het levensonderhoud van de arbeiders zouden hebben, waren nauwkeurig nagegaan. Daarbij bleek, dat voor een standaardgezin van man, vrouw en twee kinderen in de hoogste gemeenteklasse moest worden gerekend op een verhoging der kosten van het levensonderhoud van f 1,39 en in de laagste gemeenteklasse van f 0,85. Het verschil tussen deze bedragen moet uiteraard vooral worden gezocht in het verschil in huur tussen stad en platteland. Tegenover deze budgetverhoging zou een belangrijke budgetverlaging van f 1,06 kunnen worden geplaatst, indien de nieuwe plannen van de Minister van Financiën tot verlaging van de loonbelasting wet zouden worden. Op deze wijze zou derhalve een redelijke compensatie voor de huurverhoging kunnen worden gegeven.

Bij de besprekingen, welke tussen de Interdepartementale Commissie voor de Loon- en Prijspolitiek (L.P.C.) en de Stichting van de Arbeid onder mijn voorzitterschap werden gevoerd, vestigde men van arbeiderszijde al spoedig de aandacht op de loop van de kosten van het levensonderhoud, welke van het begin van dit jaar af het reële loon deed dalen. Gemiddeld kan deze daling voor de maanden Januari-October 1949 op $1\frac{1}{2}$ à $2\frac{1}{2}$ pCt worden gesteld (al naar gelang van de indexcijfers, welke worden gebruikt). Gelukkig trad na Juni een kentering in. De daling van de kosten van het levensonderhoud voltrok zich zodanig, dat omstreeks half September het reële loonpeil van de aanvang van dit jaar weder werd bereikt.

Na de devaluatie.

Door de devaluatie, die in September ll. over ons kwam,

trad een geheel nieuwe toestand in. Het scheen gewenst om de doorwerking en de gevolgen daarvan eerst rustig af te wachten. Hiervoor was te meer aanleiding, omdat het zich liet aanzien, dat de parlementaire behandeling van de wetsontwerpen tot huurverhoging en verlaging der loonbelasting toch niet tijdig vóór 1 Januari 1950 zou kunnen worden beëindigd. De aanvankelijke gedachte om deze maatregelen op die datum in te voeren, moest dus worden opgegeven.

Intussen was de politiek der Regering er op gericht om de tendentie tot prijsstijging, welke tengevolge der devaluatie onvermijdelijk zou optreden, zoveel mogelijk te beperken. Van het voorstel tot invoering van een verhoging der personele belasting op 1 Januari werd afgezien. De plannen tot verhoging der omzetbelasting werden in die zin gewijzigd, dat de kosten van het levensonderhoud der grote massa er nauwelijks door zouden worden beïnvloed. Voorts werden de subsidies, die aanvankelijk verder hadden kunnen worden verlaagd tot ongeveer f 70 mln, na de devaluatie aanmerkelijk verhoogd en wel tot een bedrag van ongeveer f 300 mln. In het bijzonder de prijzen van brood, vlees en margarine, die anders door de hogere invoerprijzen der grondstoffen aanmerkelijk zouden zijn gestegen, werden op deze wijze op een laag niveau gehouden.

Een en ander kon niet voorkomen, dat de kleinhandelsprijzen, o.a. van thee, koffie, petroleum, tabak en textiel, grotendeels als gevolg van de devaluatie, naar boven gingen. Sterker stegen de kosten van het levensonderhoud nog doordat artikelen als kaas, eieren, aardappelen, groente en fruit in grote hoeveelheden werden uitgevoerd, waardoor het aanbod op de binnenlandse markt werd beperkt en de prijzen naar boven gingen. Op zichzelf is deze uitvoer in verband met onze deviezenpositie uiteraard van grote betekenis. Het stemt dan ook tot voldoening, dat het dekkingspercentage van onze uitvoer in de laatste maanden zo gunstig is. Maar wij zullen toch niet uit het oog moeten verliezen, dat een te beperkte voorziening van de binnenlandse markt met noodzakelijke levensmiddelen, aan arbeiderszijde reacties geeft. Intussen is de grote uitvoer van verschillende van deze producten vermoedelijk van tijdelijke aard, zodat een prijsstijging hier wellicht weder door een prijsverlaging zal worden gevolgd.

Een andere factor, die nog tot de stijging van de kosten van het levensonderhoud bijdroeg, was het afschaffen van de subsidie op varkensvlees, waarmee een bedrag van ruim f 50 mln was gemoeid.

In de besprekingen tussen de L.P.C. en de Stichting van de Arbeid werd op grond van berekeningen uitgegaan van het standpunt, dat de prijsstijging niet ver beneden de 5 pCt bleef.

De economische toestand.

Verbruik en investering mogen tezamen niet hoger zijn dan de nationale productie. Gelijk bekend, is zulks op dit ogenblik blijkens de moeilijke positie van onze betalingsbalans wel het geval. Het gat wordt tijdelijk gestopt door de Marshall-hulp. Wij hebben er evenwel mede te rekenen, dat deze hulp vermindert en over enige jaren zal wegvallen.

Verbruiksbeperking is daarom gewenst. Enig resultaat is op dit gebied wel bereikt. Wanneer wij de consumptie-index van het C.B.S. raadplegen, dan blijkt, dat de consumptie over de maanden Januari-October 1949 van 0-6 pCt lager was dan over de overeenkomstige maanden over het jaar 1948. In aanmerking nemende, dat onze bevolking zich in die periode verder heeft uitgebreid, is dit cijfer wel van belang. Maar overigens leert de ervaring, dat consumptiebeperking meer wordt gepredikt dan toegepast. Iedere groep der bevolking, zowel de ondernemer, de arbeider, als de landbouwer wil gaarne zelf buiten schot blijven en vindt, dat een ander maar het goede

voorbeeld moet geven. Op dit punt valt in ons land helaas niet veel van een gezamenlijk dragen der nationale lasten te bespeuren. Eerst wanneer de gehele bevolking zich bereid verklaart aan een verbruiksbeperking mede te werken en zulks ook doet, zijn naar mijn mening op dit punt belangrijke resultaten te verwachten.

Beperking der investering kan er eveneens toe bijdragen om het gebrek aan evenwicht tussen de nationale productie enerzijds en verbruik en investering anderzijds te herstellen. Maar hier rijzen eveneens reeds veel besproken grote moeilijkheden. Wij zullen ons in de internationale concurrentie niet staande kunnen houden, wanneer wij niet zorgdragen voor het op peil houden van ons export-apparaat en daarvoor zijn nieuwe investeringen nodig. Dit is ook het geval, wanneer wij zelf allerlei producten willen gaan voortbrengen, die tot nu toe werden ingevoerd. De sterk toenemende bevolking vraagt industrialisatie. Zonder ruime investeringen worden wij hier voor een blijvende structurele massa-werkloosheid gesteld. Deze en andere factoren staan aan een beperking der investeringen in de weg.

Wanneer van verbruiksbeperking voorsnog geen grote resultaten zijn te verwachten en beperking der investeringen ongewenst is, dan blijft als derde mogelijkheid alleen over een krachtige *opvoering der productie*. Op dit gebied zijn ongetwijfeld nog grote mogelijkheden aanwezig. De arbeidsproductiviteit in ons land laat nog steeds te wensen over. Het verslag van de Amsterdamse Bank over het tweede kwartaal 1949 vermeldde cijfers, waaruit blijkt, dat alle daar genoemde Westeuropese landen een hogere arbeidsproductiviteit hebben dan Nederland, behalve West-Duitsland. Ook nadien is geen afdoende verbetering ingetreden. De industriële arbeidsproductiviteit bleef met een percentage van 86 over het derde kwartaal 1949 nog steeds belangrijk beneden het vooroorlogse peil. Het bouwbedrijf komt nog minder gunstig voor de dag.

In de besprekingen tussen de L.P.C. en de Stichting van de Arbeid bleek volkomen overeenstemming te bestaan, dat met alle kracht naar een opvoering der productie moet worden gestreefd.

Productieverhoging.

In deze gedachtengang zou een loonsverhoging eigenlijk pas ter sprake moeten komen, wanneer de productieverhoging zou zijn bereikt. In werkelijkheid is reeds thans een loonsverhoging van ten hoogste 5 pCt mogelijk geworden. Is dit wel juist? Als antwoord op deze vraag zou ik het volgende willen opmerken. Het is voor het opvoeren der productie noodzakelijk, dat de medewerking der arbeiders wordt verkregen. Een verlagen van het reële loonpeil zou een latente tegenwerking in het leven hebben geropen en telkens openlijke conflicten hebben uitgelokt. Dit moest worden vermeden. Bovendien bleek aan arbeiderszijde een ruime bereidheid aanwezig om aan maatregelen tot verhoging der productie mede te werken, indien het reële loonpeil niet werd verlaagd. Deze maatregelen worden op dit ogenblik nog nader uitgewerkt. Zij hebben betrekking zowel op de regeling van de arbeidstijd als op het systeem van beloning.

Wat betreft de *arbeidstijd* zal het ruimer toepassen van ploegendiensten worden bevorderd. Een van de voordelen daarvan is, dat het bedrag aan investeringen daardoor kan worden beperkt. In bepaalde bedrijfstakken zal een ploegdienst op dit ogenblik wellicht moeilijk doorvoerbaar zijn door het gebrek aan geschoolde arbeidskrachten. In dat geval zal aan ruimere scholing aandacht moeten worden gegeven. Op het terrein van de arbeidstijd ligt ook de regeling van het overwerk. Waar op dit ogenblik korter dan 48 uur wordt gewerkt, kan worden nagegaan, of de omstandigheden geen verlenging van de arbeidstijd wenselijk maken. In andere gevallen wordt het overwerk thans mogelijk te veel beperkt doordat voor elk uur een

overwerkpercentage moet worden betaald. Nagegaan kan worden, of het gewenst is, dat dit overwerkpercentage tijdelijk wegvalt, zodat voor de uren, waarmee de 48-urige arbeidsweek wordt overschreden, het normale uurloon wordt betaald.

Tot nu toe heeft men van werkgeverszijde voor het verruimen van de regeling van de arbeidstijd nog niet altijd, voldoende belangstelling getoond. Het is te hopen, dat in de daarvoor in aanmerking komende bedrijfstakken de werkgevers en arbeiders de handen ineen zullen slaan om de geopende mogelijkheden te benutten. Overigens moet worden erkend, dat een verruiming van de regeling van de arbeidstijd geen uitkomst kan bieden daar waar afzetmoeilijkheden de productie beperken. Hier blijkt opnieuw van hoeveel belang het is, dat aan de uitvoer alle aandacht wordt gegeven.

Naast de regeling van de arbeidstijd moet als tweede middel tot productieverhoging worden genoemd het sterker toepassen van het *belonen naar prestatie*. Op dit terrein is door het College van Rijksbemiddelaars, de Directeur-Generaal van de Arbeid en de Stichting van de Arbeid in, tal van bedrijfstakken reeds belangrijk werk verricht. Maar het verkregen resultaat is nog voor uitbreiding vatbaar. De klacht wordt dikwijls gehoord, dat vooral de jongeren zo weinig doordrongen zijn van de noodzakelijkheid zich te laten scholen. In de toegestane loonsverhoging is daarom getracht de drang tot scholing juist bij hen aan te moedigen. Terwijl de loonsverhoging in het algemeen slechts voor de werknemers van 23 jaar en ouder is toegestaan, heeft men voor de jongeren van 18-23 jaar een geleidelijk opklimmende verhoging van het loon mogelijk gemaakt, maar alleen indien en voor zover, zulks in het belang der scholing noodzakelijk is.

Of al deze maatregelen de noodzakelijke productieverhoging zullen brengen, waardoor de toegepaste loonsverhoging zal worden gerechtvaardigd, kan thans nog niet met zekerheid worden gezegd. Er is dus eigenlijk bij deze loonsverhoging op een toekomstige productieverhoging geanticipeerd. Een dergelijke anticipatie is uiteraard een wat riskante zaak. Wij mogen hopen en vertrouwen, dat onze werkgevers en arbeiders het uiterste zullen doen om deze verwachting te realiseren. In ieder geval gaat het te ver om de indruk te wekken, alsof de Regering bezig is de gunstige gevolgen, die de devaluatie voor het bedrijfsleven heeft medegebracht, door een loonsverhoging weder ongedaan te maken. De devaluatie heeft onze uitvoerpositie aanmerkelijk verbeterd en de toegestane loonsverhoging van 5 pCt en de daaruit voortvloeiende prijsstijgingen nemen dit voordeel maar voor een klein gedeelte weg.

De naaste toekomst.

Naast de onzekerheid, of de productieverhoging nodig door het toestaan der loonsverhoging, zal worden bereikt, staan nog andere onbekende factoren, die in de naaste toekomst de aandacht zullen vragen.

Daar is in de eerste plaats de verdere gang van zaken ten opzichte van de subsidiepolitiek. Zowel de besprekingen in Benelux-verband als de positie van de Schatkist nopen er toe zo spoedig mogelijk tot verlaging van het subsidiebedrag over te gaan. In de besprekingen tussen de L.P.C. en de Stichting van de Arbeid bestond daaromtrent geen verschil van mening. De moeilijkheid wordt straks het moment daarvoor zodanig te kiezen, dat geen repercussies van betekenis op het totale arbeidersbudget zijn te verwachten. Zouden de prijzen van bijv. granen en copra op de wereldmarkt dalen, dan zou voor brood en margarine automatisch een vermindering der subsidies volgen, zonder dat dit in de prijs van het product voor de verbruiker enige verandering zou brengen. Op deze wijze is in de laatste jaren reeds een belangrijk bedrag aan subsidies verdwenen. Er is reden voor de veronderstelling, dat zulks in de toekomst wellicht opnieuw mogelijk zal

blijken, wanneer de prijsdalende tendentie, die door de devaluatie werd onderbroken, zich weer zal doen gelden. Mocht een en ander zich niet verwezenlijken, dan zou ook bij een prijsverlaging op andere artikelen van het budget of gedurende een periode, waarin de kosten van het levensonderhoud kennelijk stabiel blijven, het ogenblik kunnen zijn aangebroken om verdere subsidieverlaging door te voeren. De sterke vermindering van de kolensubsidie op industriekolen en huisbrand heeft het subsidiebedrag thans opnieuw met f 60 mln verlaagd, maar hiervan zal dit jaar f 10 mln nodig zijn om voor het lopende stookseizoen tot 1 Mei a.s. een compensatie te geven voor de gestegen kosten van huisbrand.

Een voorzichtige subsidiëpolitiek is in de naaste toekomst nodig om verdere loonrondes te vermijden. Op dit punt is de toekomst niet zonder zorg. Reeds thans, nu de gevolgen der devaluatie nog niet geheel in het prijspeil zijn verwerkt, wordt een loonsverhoging toegestaan. Deze loonsverhoging heeft in zich ook weder een prijsverhogende tendentie. Er zijn dus nog prijsstijgende factoren aan het werk. Hieruit kunnen weder looneisen voortvloeien. Het is te hopen, dat Overheid, werkgevers en arbeiders er in gezamenlijk overleg in zullen slagen om de catastrofe van verdere nieuwe loonrondes af te wenden. In de besprekingen tussen L.P.C. en Stichting van de Arbeid is wel gebleken, dat men aan arbeiderszijde duidelijk beseft, dat een steeds verdere opvoering van het loon- en prijspeil het aantal werklozen steeds meer zou vergroten. De keuze wordt dan niet meer: een wat lager of een wat hoger reëel loon, maar: werkgelegenheid of massa-werkloosheid. Een bijzondere gezamenlijke inspanning van werkgevers en arbeiders tot verhoging der productie kan er toe bijdragen ons voor dit rampzalige dilemma te bewaren.

's-Gravenhage, 24 December 1949.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

GEEN INTERNATIONALE GRONDSTOFFENBANK. WAT DAN?

Zoals men uit de dagbladen heeft kunnen vernemen, vervierp de conferentie van de Voedsel en Landbouworganisatie (21 November-7 December jl. te Washington gehouden) het plan voor een International Commodity Clearing House. Hoewel op dit punt de conferentie tot een negatief resultaat kwam, en er dus van een werkelijk mondiale voedselpolitiek nog steeds geen sprake is, wettigen het voorstel en de redenen voor de verwerping ten volle een bespreking.

Het vraagstuk zelve is er ondanks de conferentie nog in volle omvang. Reeds eind 1947 wees de Raad van de F.A.O. op de anomalie, dat zich in dollarlanden onverkoopbare voorraden voedsel vormden, terwijl zich in andere delen van de wereld nog gebrek aan dezelfde voedingsmiddelen voordeed. En dit betrof niet het feit, dat honderden miljoenen, vooral in Azië, de koopkracht niet hadden en nooit gehad hebben, om voedsel te importeren. Dreigender was het feit, dat Europa, ondanks de Marshall-hulp en de dollarlening aan Engeland, ondanks ook de grote voedselexporten naar bezet Duitsland en Japan, de uitvoeroverschotten van Noord-Amerika niet kon kopen. Men zegt wel, dat dit komt door de monetaire moeilijkheden: in de „soft currency“-landen kan men het dollarproduct van Canada, de Verenigde Staten of Cuba niet kopen. Omgekeerd kan men ook zeggen, dat de convertibiliteit onmogelijk is, omdat ondanks hoge prijzen de vraag naar voedsel uit Europa zo groot zou zijn, dat het betalingsverkeer tussen dit werelddeel en Noord-Amerika onder geen enkele voorwaarde in evenwicht zou kunnen komen. Daarnaast is er uit de Verenigde Staten een geweldige drang tot export. Sedert 1940 is de agrarische productie er met ongeveer 40 pCt toegenomen, dank zij mechanisatie (de 18 miljoen paarden, die door tractoren vervangen

zijn, maakten 15 miljoen ton graan vrij), kunstmestverbruik (dit verbruik verviervoudigde), betere landbouwmethoden (in de katoengebieden werden enorm veel sojabonen aangeplant, de moderne maishybriden brengen 30 à 50 pCt meer opbrengst, de bodemconservering bestrijkt twintig miljoen hectare grond) en enige jaren met gunstige weersomstandigheden. Gedurende de oorlog ging het voedsel naar de troepen en de geallieerden, daarna vroeg de U.N.R.R.A. grote hoeveelheden, doch thans vragen de E.C.A. en de bezettingsautoriteiten minder dan het surplus bedraagt.

De Cubaanse suikerindustrie biedt een analogo beeld: de productie werd van drie tot zeven miljoen ton uitgebreid en men kan nu slechts met veel moeite en pijn op een lager productiecijfer terug. De arbeiders leerden hoge sociale eisen stellen, een minimum dagloon van \$ 5 werd toegekend, zodat lage suikerprijzen en een lage productie revolutie zou betekenen. Het communisme en anarchisme broeit in de gelederen van het Cubaanse proletariaat, verزند met dollars, maar in wezen laag ontwikkeld.

De Amerikaanse Regering is op andere wijze dan de Cubaanse aan hoge prijzen gebonden. Het pariteitstelsel beschermt de boer tegen een prijsval buiten evenredigheid aan de prijzen van industrieproducten. Maar de vóórtijdige opheffing van de prijscontrole op 1 Juli 1946 bracht een stijging van de voedselprijzen tot 30 à 40 pCt boven de pariteit mede, verminderde de reële betekenis van de dollarlening aan Engeland en het Marshall-plan, en vertraagde op gevaarlijke wijze de aanpassing van een schaarste-economie naar een periode van relatief hoge vredesproductie. Die pariteit is overigens op zichzelf een weinig hanteerbare formule, die aanpassing van de landbouw aan veranderde omstandigheden eerder belemmert dan bevordert. De wetgeving brengt mee, dat de boer zijn product tegen bepaalde minimumprijzen kan belenen bij de Regering. Momenteel heeft de Amerikaanse Regering daar bijna 2,5 milliard dollar in belegd!

Nu wil het geval, dat Truman is herkozen door een ongedachte stemmenomslag in enige landbouwstaten, uit depot over de weifelende houding van het Congres in 1948 om deze steunmaatregelen door de bouw van nieuwe graansilo's te versterken. Deze boeren hebben daardoor een onevenredig grote invloed gekregen, want de huidige Regering (en dit geldt ook de kandidaten in toekomstige verkiezingen!) kan geen weifelende houding aannemen. Zelfs een plan van de democratische landbouwsecretaris Brannan om voor de aan bederf onderhevige goederen (fruit, groente, aardappelen, zuivelproducten en vlees) het prijsniveau sterk omlaag te brengen en daardoor de consumptie te verhogen, is mislukt uit angst de boeren voor het hoofd te stoten.

Zo hebben de Verenigde Staten dus een zeer hoge voedselproductie met hoge prijzen, die vooral na de devaluatie van het pond sterling onbetaalbaar zijn voor Europese landen, grote voorraden (bijv. 30.000 ton ei-poeder), enorme uitgaven om een product als aardappelen te vernietigen en in de naaste toekomst weinig hoop op een drastische wijziging van de landbouwpolitiek. De neiging is dus groot om de overschotten tegen speciaal lage prijzen van de hand te doen en daardoor tenminste de dank van het buitenland te oogsten voor de welwillendheid waarmee de Verenigde Staten hun overschotten aan de hongerige mensheid beschikbaar stellen.

Reeds thans heeft de C(ommodity) C(redit) C(orporation) de bevoegdheid om voor producten, die in surplus zijn verklaard, bij export een sterke prijsreductie toe te staan. Voor gedroogde vruchten en naar ik meen ook voor ei-poeder is dat een verlaging met 50 pCt. Maar aangezien men krenten elders in Amerika als varkensvoer gebruikt, beschouwt men dit, ondanks die prijsverlaging, terecht als een voordelige transactie. De Nederlandse exporteurs vinden hier met hun 10 pCt. vrije dollars een aantrekkelijk veld van actie.

Een der werkzaamheden van het voorgestelde I(nternational) C(ommodity) C(learing) H(ouse) zou nu zijn het bevorderen van transacties met contante betaling in harde valuta tegen sterk verminderde prijzen. Het is begrijpelijk, dat de Amerikaanse Regering deze transacties voorlopig in eigen hand wil houden. De Engelse delegatie zag eindelijk lage wereldprijzen in zicht en toonde zich daarom al heel weinig bereid om het „gevaar” van een algemene prijsdaling af te wenden.

Een tweede functie van het I.C.C.H. zou zijn geweest het financieren van verkopen van producten tegen wereldmarktprijs in zachte valuta. De clause van herberekening der koopsommen in geval van devaluatie maakt dit tot een speciale vorm van dollarcrediet. Het speciale karakter komt tot uiting in het oortpunt van de koopsom in zachte valuta (gunstig uit een oogpunt van inflatiegevaar) en conversie c.q. afbetaling op het moment van herstel van convertibiliteit. Deze laatste bepaling maakte het voorstel weinig aantrekkelijk voor de Europese en Aziatische landen. Theoretisch zou het ook herstel van de convertibiliteit belemmeren of uitstellen.

Tijdens de conferentie maakte de gedelegeerde van Israël de lucide opmerking, dat men de terugbetaling c.q. conversie ook zou kunnen verdelen over een serie van jaren als in geval van een lening op lange termijn. In de coulours vertrouwde een Amerikaanse gedelegeerde mij toe: „I believe, hé has a real point here”. Het zou dan een vermoedelijk nieuw type internationale lening worden, met storting van de tegenwaarde in zachte valuta bij de uitgifte en geleidelijke terugbetaling van die tegenwaarde bij de aflossing.

Zo had men de werkwijze van het I.C.C.H. bij goede wil m.i. wel kunnen aanpassen, zodat het een uitvoerbaar plan was geworden. Maar het ontbrak aan de vaste wil, aan het besef, dat dit wereldvraagstuk dringend vraagt om een internationale oplossing.

De Amerikaanse Regering was uiterst beducht voor het vragen aan het congres om 500 miljoen dollar als bedrijfskapitaal voor het I.C.C.H., ook al zou dit het voordeel hebben van een afremmen of misschien zelfs verminderen van de C.C.C.-credieten aan de Amerikaanse boeren. De departementen van Landbouw, Buitenlandse Zaken, Handel en Financiën hadden ieder uiteenlopende gedachten over de te volgen werkwijze. De publieke opinie bleek hierin de Regering verre voor te zijn. Het regende adressen en artikelen om de Regering tot actie te brengen. Politiek gaat de voorkeur blijkbaar naar een stelsel van bilaterale afspraken, waarbij de financiële gevolgen overzichtelijk zijn en de politieke winst dadelijk zichtbaar. Zo sprak men over een verkoop tegen zeer lage prijs van een miljoen ton tarwe aan India. En men fluisterde mij toe: „Indonesië zou ook voor hulp in aanmerking komen”.

De kleine landen met exportbelangen, met name Canada en Cuba, waren zeer teleurgesteld over deze gang van zaken, maar konden tegen de invloed der economische reuzen weinig in het veld brengen.

In plaats van het I.C.C.H. besloot de conferentie tot het oprichten van een C(ommittee) on C(ommodity) P(roblems). Deze commissie is verantwoordelijk aan de Raad van de F.A.O. en heeft tot taak haar aandacht te geven aan de problemen in de werkdhandel in voedsel- en landbouwproducten (vezels, rubber, bos- en visserijproducten horen hier per definitie onder), in het bijzonder voor zover die voortvloeien uit monetaire moeilijkheden.

Met betrekking tot deze producten zal haar taak zijn:

a. het beschouwen van vertogen van regeringen, die moeilijkheden in de aankoop van producten ondervinden en het doorgeven van die beschouwingen aan de regeringen van landen met overschotten;

b. omgekeerd, verklaringen van regeringen, die met overschotten kampen en voorstellen voor afzet tegen bijzondere voorwaarden, beschouwen en daarover raad

geven, met in achtneming van de belangen van andere importerende en exporterende landen;

c. de wereldtoestand op landbouwgrondstoffengebied te overzien, en met name het voorkomen van surplussen en tekorten en waar wenselijk besprekingen tussen regeringen te beginnen.

De commissie zou uit 14 landen-vertegenwoordigers bestaan. Het was de taak van de Raad van de F.A.O. deze landen te benoemen en dit is uitgelopen op de aanwijzing van 9 leden uit de Raad (uit 18 leden) en 5 niet-leden van de Raad. De samenstelling is voor het eerste jaar als volgt: Canada, Verenigde Staten, Brazilië, Engeland, Frankrijk, Egypte, India, Pakistan en Australië (leden van de Raad), alsmede Cuba, Uruguay, Nederland, Polen en Indonesië (niet-leden van de Raad).

Het stemt tot grote voldoening, dat Nederland en Indonesië beiden gekozen zijn als lid van deze commissie.

Evenals de vroegere nood-voedselraad (I.E.F.C.) kon doen, kan de commissie speciale subcomités voor bepaalde producten instellen en van zulke subcomités kunnen desgewenst alle zich interesserende landen lid worden.

Behalve een aantal administratieve bepalingen is nog van belang, dat aan de Interim commissie voor de Internationale Handelsorganisatie wordt verzocht een waarnemer te benoemen. Wanneer de I.T.O. in werking is, zal men de positie van de commissie herzien.

Voorts is er de belangrijke bepaling, dat de aanbevelingen van de commissie aan het Internationale Monetair Fonds ter beoordeling zullen worden voorgelegd en dat de commissie dit oordeel ten volle zal publiceren en er bij haar eigen definitieve aanbevelingen mede rekening zal houden.

Waar voorstellen betrekking hebben op een product, waarvoor een intergouvernementele goederenovereenkomst en een productenraad bestaat (tarwe), zal men ten volle samenwerken met die raad. Voor producten, waarvoor een studiegroep bestaat (rubber), zal men zoveel mogelijk overleggen met zulk een studiegroep of aanverwant lichaam.

Hiermede is dus een internationale consultatieve machinerie in het leven geroepen. Wat zij zal kunnen doen, hangt af van de regeringen, die de commissie vormen. Dat er geen Milliarden kapitaal aan is toevertrouwd, is niet zo heel erg. Bedenklijker acht ik, dat er geen heldere en positieve ideeën zijn ontwikkeld. De machine kan niets voortbrengen als zij niet met concrete voorstellen wordt gevoed. De Amerikaanse Regering heeft achteraf verklaard, dat zij plannen tot regionale of bilaterale transacties aan de commissie zal voorleggen en haar zal inschakelen.

Het is nog geheel onzeker, of hieruit iets groots voortvloeit dan wel of het bij transacties in gedroogde vruchten en eipoeder blijft. Wanneer tarwe en voedergranen in het schema worden opgenomen, is er een perspectief, dat de commissie bij het aflopen van de Marshall-hulp over twee jaar voor West-Europa van grote betekenis kan worden. Ook voor de oervoede Aziatische landen houdt het plan beloften in. Maar meer kan men er thans niet van zeggen. De „Washington Post” had een toepasselijke spotprent, die levensgroot aan de ingang van de vergaderzaal was geplaatst. Het stelt Uncle Sam voor, op een hoop graan gezeten met een papier „surplus aan voedsel” in de hand, ruggelings tegenover een ander met een papier „tekort aan voedsel” in de hand. Het onderschrift luidt: „Heb jij al iets gevonden om ons bij elkaar te brengen?”

Zoals de Directeur-Generaal van de F.A.O. teleurgesteld in zijn sluitingsrede zeide, de problemen zijn er nog, en zij lossen zichzelf niet op. Daar moet iets aan worden gedaan. Inderdaad, gegeven een probleem, gegeven een machinerie, gevraagd een idee.

Wageningen.

E. DE VRIES.

ENIGE ASPECTEN VAN ONZE TUINBOUW IN VERBAND MET INTERNATIONALE AFZETMOGELIJKHEDEN.

Inleiding.

Bij het samenstellen van onderstaand artikel is uitgegaan van de gedachte, dat het ook bij op praktische doeleinden gerichte betogen, zin kan hebben, allereerst de grote „basislijnen” van het betreffende gebeuren na te gaan.

In wisselwerking met vooral de nijpende relatieve grond-schaarste in ons land, zijn wij Nederlanders in principe gedwongen — willen wij economisch handelen — ons toe te leggen op die producties, welke voortbrengselen zover mogelijk van het grondstofstadium afstaan¹⁾.

Dit behoeft uiteraard niet te klemmen, indien wij van bepaalde grondstoffen of productiefactoren min of meer een natuurlijk monopolie bezitten; ons richtend op ons eigenlijk beschouwingsobject — de tuinbouw — kunnen bijv. als zodanig worden genoemd de plaatselijk zeer goede bodem- en klimaateigenschappen voor de teelt van hyacinten, in mindere mate ook tulpen, Rhododendron's enz.

Bezien wij een en ander nu weer algemeen, dan kan o.i. in grote lijn wel worden gezegd, dat de gebieden met relatieve grondovervloed — waaronder 's werelds grondstoff-territoiren — zich althans *in principe* steeds tot intensivering lenen²⁾ en aldus concurrentiedrang kunnen gaan uitoefenen op reeds meer ontwikkelde gebieden, terwijl de laatstgenoemde daarentegen onder gelijkblijvende omstandigheden nimmer tot belangrijk extensiveren van hun producties in staat zijn. Om opnieuw een voorbeeld aan de tuinbouw te ontleen: wel kunnen wij temidden van de weilanden in een veehouderijdistrict plotseling verwarmde kassen met uiterst intensief gedreven bloemteelt-voor-de-handel ontmoeten, maar velden met rapen beteeld zullen niet worden gevonden temidden van het stadsgewoel, evenmin in Zuid-Holland's zgn. glasdistrict.

Leiden dus de onderlinge verhoudingen van de ons ter beschikking staande productiefactoren reeds tot intensiveringsdwang en derhalve ook tot de noodzaak van het importeren van uit hun technologie slechts extensief produceerbare goederen, zo moeten onze uit intensieve productie verkregen voortbrengselen tevens zoveel mogelijk voldoen aan een andere eis van intensiteit, n.l. die van grote waarde in klein bestek en gewicht, teneinde de transportkosten zoveel mogelijk te beperken!

Dit zijn de beide hoofdvoorwaarden, onder welke onze tuinbouw (en eigenlijk de Nederlandse productiesfeer in het algemeen) zocht en bij voortduring gedwongen zal zijn te blijven zoeken, naar inpassing in het „vraagkader”, waardoor men in een conjunctureel vrij kwetsbare hoek blijft verkeren. Historisch ziet men in overeenstemming hiermede (en o.a. met de voedingsgewoonten en transportmogelijkheden) hoe onze tuinbouw in de 14de eeuw „cabuyscole, loke, aiun” (sluitkool, knoflook, uien) exporteerde, om later tevens over te gaan op de uitvoer van steeds „intensiever”, hoogwaardiger en veelal meer aan bederf onderhevige producten als blad- en vruchtgroenten, zacht fruit, bloembollen, bloemen enz. De verbetering van de transporttechniek heeft tot tendentie de klimatologisch meer begunstigde, maar verder van de afnemers gelegen gebieden een steviger positie, ook op onze afzetmarkten, te bezorgen (o.a. Italiaanse en andere tuinbouwproducten naar Engeland). Dit zal ons nopen alle zeilen bij te blijven zetten tot voortgaande verbetering in de productietechniek zelf. Als kenmerkend en waarschuwend symptoom kan ten deze dienen, hoe in de Verenigde Staten de groen-

tenteelt onder glas steeds verder terugloopt als gevolg van de groentenaanvoer uit andere staten met afwijkend seizoen.

Verwerking van tuinbouwproducten en melkexport.

Behalve in de productietechniek zelve, in massale kwaliteitsverbetering — welke bij voortgaande progressie, zoals te begrijpen valt, verminderde renumeration afwerpt —, in het scheppen van economisch nieuwe producten door bijv. seizoenverschuiving, zijn er echter o.i. weinig mogelijkheden tot intensiveren. Een geheel verder gebied van „verantwoorde” waardedoelvoegingen komt echter open door de op industrieel terrein liggende mogelijkheden van be- of verwerken der tuinbouwproducten (koelen, vriezen, verwerken tot jams, sappen). Het laagwaardige product-inruim-bestek wordt hierdoor omgezet in een hoogwaardiger product-in- (al dan niet) kleiner-bestek, zulks door toevoeging van kapitaal en arbeid, derhalve door een intensivering van de productie. Op grond van de hierin liggende aanpassingsmogelijkheden aan onze specifieke „intensieve” productievoorwaarden, menen wij, dat géén aspect van de ver- en bewerking van tuinbouwvoortbrengselen onbestudeerd mag blijven. In dit verband zou men zich kunnen afvragen, of de vervaardiging van enigszins houdbare³⁾ „melkfruitdranken” — bijv. in hoofdzaak voor uitvoer naar Engels sprekende en wellicht ook naar tropische landen — zin zou kunnen hebben.

Vele van de daartoe benodigde grondstoffen zijn hier relatief overvloedig, terwijl de verwerking daarvan gewenste intensiveringsaspecten zou bieden. Zo het juist is, dat wij een melksurplus bezitten of weldra zullen bezitten, dan kan op deze wijze daarvan een (hoewel klein) gedeelte, tezamen met door de fruitteelt voortgebrachte sappen, worden afgezet. Is het te ver verwijderd van de door de praktijk geboden mogelijkheden, om hierbij te denken aan het inschakelen van enkele bestaande melkfabrieken, in of dichtbij de vruchtenproducerende streken gelegen en welke — zo schijnt het de ondeskundige op zuivelgebied toe — installaties bezitten, welke gedeeltelijk ook aan de fabricage van vruchtsappen en melkfruitdranken zouden kunnen worden dienstbaar gemaakt (bottelen, spoelen, koken enz.)? Laten wij vele hier mogelijke opmerkingen en bedenkingen achterwege.

Indien het geoorloofd is een geheel buiten het kader van de tuinbouw liggende vraag op te werpen, eveneens de zuivel betreffende: is het werkelijk economisch en technisch niet mogelijk om bijv. Friese melk via de Harlingervan naar o.a. Londen te verschepen, bijv. in met hijskranen aan boord te brengen en afneembaar op trailers te monteren tanks⁴⁾, ook zonder dat Engelse retourvulling aanwezig is? Is het wel rendabel om melk van Wales en Noord-Engeland uit naar Londen te vervoeren of zelfs van Ierland per vliegtuig daarheen te transporteren en voorts ook om melk uit Gelderland naar het Westen van Nederland over te brengen? Dat bij het organiseren van een dergelijke afzetmogelijkheid op Engeland grote bedragen zouden dienen te worden geïnvesteerd in de benodigde transportmaterialen, behoeft in genen dele een nadeel te betekenen: integendeel, dit kan voordelige aspecten bieden, indien bijv. consumentenorganisaties in het afnemende land om participatie worden verzocht, waardoor onze betreffende export belangrijk steviger zou komen te staan tegenover reacties van concurrerende producenten in het importerende land. Een overeenkomstige figuur dus als thans geldt voor die Nederlandse diepvriesfabrieken, welke in handen zijn van o.a. de georganiseerde Nederlandse tuinbouw en een Engelse consumentencoöperatie. Hoewel de winstmoge-

¹⁾ In de werkelijkheid kunnen hier ook weer andere factoren tegenwerken; zie bijv. ons artikel „Internationale belangenkoppeling in de tuinbouw” in „E.-S. B.” van 24 Maart 1948, blz. 227.

²⁾ In de praktijk verloopt dit vooral op korte termijn niet steeds even vlot: men denke bijv. aan het Engels-Afrikaanse grondnotenplan. „Intensiveren” en „extensiveren” worden hier dus opgevat in de zin van het gewone spraakgebruik, n.l. veel „arbeid en kapitaal” op weinig „grond”, en minder „arbeid en kapitaal” op meer „grond”.

³⁾ Zijn wij goed ingelicht, dan zou reeds een dit doel bereikend proces te zijn gevonden.

⁴⁾ In Engeland bezit men autotankers voor melktransport tot een capaciteit van 13½ ton, en spoorwagens elk met 2 tanks van 6½ ton capaciteit. Met het melktransport naar Londen verloopt maximaal 36 uur tussen het melken en de aankomst in de stad, vóór het pasteuriseren enz. plaatsvindt. Zie „Landbouwwereld-nieuws” van 15 November 1948, blz. 380.

lijkheden op een zo volumineus product als verse melk, over zulk een grote afstand te transporteren, wel gering moeten zijn, dunkt het ons toch belangrijk, deze binding tot stand te brengen en aldus een deel van het melksurplus te ruimen en wel éér een concurrent ons daarin vóór is. Beter melk zonder winst verkocht, dan onafzetbaarheid. Daarenboven moge worden overwogen, dat zeer ver verwijderde landen als Australië ons weliswaar concurrentie kunnen aandoen, waar het hoogwaardiger en beter bewaarbare melkproducten als kaas en boter betreft, maar dat het transport van verse melk naar Engeland voor hen technisch en/of economisch onverantwoord is: Nederland bevindt zich in dit opzicht wellicht juist op de grens der thans geldende mogelijkheden en er kunnen winstperspectieven in gelegen zijn die grens reeds te overschrijden, waar anderen nog aarzelen.

Een mechanisatie-aspect.

Bezien wij thans een aspect betreffende de onderlinge verhouding der productiefactoren: de mechanisatie in de tuinbouw. Een kenmerkend verschil tussen de industrie enerzijds, de agrarische en extractieve bedrijven anderzijds, ligt in het feit, dat in de fabriek de grondstoffen door de in de werkruimte staande machines enz. worden gevoerd, terwijl in het agrarisch bedrijf de gereedschappen en werktuigen over de van nature practisch onbewegelijke grond worden bewogen. Steeds minder veelvuldig wordt in de fabriek het te bewerken product enz. met de hand door de machine gedirigeerd, niet het minst omdat dit kans op afwijkingen geeft. In het agrarisch bedrijf worden de tractor of andere werktuigen wel met de hand bestuurd: om beschadiging van de planten te voorkomen, moeten als gevolg daarvan voor vele bewerkingen de onderlinge rijenafstanden der planten groot zijn. Dit impliceert doorgaans een noodzakelijk beschikken over een relatief grotere oppervlakte grond dan vóór het mechaniseren het geval was, hoe klein men de tractiewerktuigen ook tracht te maken. Een zodanig „luxueus” grondgebruik kunnen de Verenigde Staten en misschien ook Engeland zich beter permitteren dan Nederland: dit betekent voor ons dus — los van de uit de mechanisatie resulterende ook anderen deelachtig wordende voordelen — een verzwakking van onze positie.

Men kan alleen dan een enigszins sterke positie innemen, indien men voortbrengt op een wijze, aangepast aan die eigen bijzondere omstandigheden, welke elders (nog) niet aanwezig zijn. Zo menen wij op grond van eerder vermelde economische overwegingen — en de tijd zal leren, of wij het goed zien —, dat in de toekomst op onze meest intensief gedreven tuinbouwbedrijven en dan met name daar, waar vele opvolgende teelten of bewerkingen per eenheid van grondoppervlakte nodig zijn, onder een aantal technische en economische voorwaarden, welke hier verder onbesproken blijven, over het aanbrengen van de volgende constructie zou kunnen worden gedacht.

Twee of drie permanente rails worden aangebracht in de lengterichting van de meestal smalle tuinbouwpercelen, over welke een overdwars aangebrachte en door electromotoren voortbewogen staalconstructie kan rijden; deze „balk” trekt of draagt de daaraan gemonteerde eigenlijke werktuigen. Op deze wijze kan de rijenafstand der planten zeer nauw zijn: immers, de rails houden de werktuigen op steeds dezelfde afstand. Hierbij bestaan vele technische mogelijkheden, welke aanduiding buiten het kader van dit artikel vallen. Zelfs regenverlet kan tot op zekere hoogte worden uitgeschakeld door het aanbrengen van een beschutting boven de „werkbalk”, waarop ook arbeiders kunnen plaatsnemen. Het schijnt ons toe, dat op deze wijze het principe, waarbij de agrarische „fabriek” over de grond beweegt, evenals de grondstoffen zich verplaatsen door de industriële bedrijfsruimte, kan worden benaderd.

Een dergelijke installatie zou typisch zijn aangepast aan onze condities van grondschaarste en zou alleen economisch kunnen worden aangewend op (grotere) zeer intensieve tuinbouwbedrijven, zoals juist Nederland er bezit.

Ook deze bijzondere vorm van mechanisatie zou belangrijke kapitaalsinvesteringen vergen.

Het totstandbrengen van een buitenlandse kapitaal-deelneming in verband met deze mechanisatie, opnieuw met als doel de buitenlandse en onze belangen te binden ter vermindering van uitvoerbelemmeringen, is echter helaas voor beide partijen minder aantrekkelijk, zodat enige in dit opzicht vrij dubieuze mogelijkheden hier onbesproken blijven.

Een „Benelux”-aspect.

De internationale afzetaspecten brengen ons ook op het terrein van de Benelux-gedachte. In Belgische noch in Nederlandse tuinbouwkringen heerst een onverdeelde enthousiasme. Ook hier bestaat steeds het gevaar, dat producenten in het importerende land, zich bedreigd gevoelend, bij hun regering aandringen op verkleinen of stopzetten van de invoer van overeenkomstige buitenlandse producten, ofwel dat zij deze invoer slechts wenselijk vinden indien niet wordt aangeboden beneden minimumprijzen, meestal gebaseerd op de eigen — zeker nimmer te laag getaxeerde — kostprijzen. Moge dit laatste middel het voordeel van betrekkelijke eenvoud bezitten, zo kleven er tevens toch gebreken aan, welke in de ene feitenconstellatie sterker klemmen dan in een andere. Onderscheiden wij daartoe 4 gevallen, waarin de im- en exportrelaties kunnen verkeren⁵⁾.

- het importerende land bezit van het betreffende goed geen eigen productie en voert alles in;
- het importerende land produceert zelf minder dan de van het goed ingevoerde of bij invoer daarvan opneembare hoeveelheid⁶⁾ ⁷⁾ tegen gelijke of hogere productiekosten dan het betreffende exporterende land;
- het importerende land produceert zelf méér dan de van het goed ingevoerde of bij invoer opneembare hoeveelheid;
- het importerende land voorziet geheel in eigen behoeften tegen gelijke of lagere productiekosten dan het land met een exportoverschot.

De constellaties (a) en (d) kunnen hier buiten beschouwing blijven. Het stelsel, waarbij de hoogte der productiekosten van binnenlandse voortbrengselen als basis voor de minimum-invoerprijzen wordt gesteld; zal vooral in geval (b), indien daarbij sprake is van een kleine groep zwakkere producenten, ongunstig werken. Immers, worden hun productiekosten als bepalend voor bedoelde minimumprijzen genomen, dan wordt als het ware een moeilijk te overklommen muur gebouwd rond een groot onontgonnen terrein, waarvan slechts een klein perceeltje om bescherming vraagt. Naarmate er in feite méér reden tot import is op grond van relatief hogere binnenlandse productiekosten, wordt juist de hierdoor gemotiveerde import-tegenlagere-prijzen sterker beknot! Anders gezegd, de nadelen voor de binnenlandse consument, de importeur en de buitenlandse exporteur (en dus ook tenslotte enigermate weer de eigen uitvoermogelijkheden beïnvloedend), ontstaand door het grotendeels terughouden van de buitenlandse goederenstroom, worden dikwijls niet gemotiveerd door het belang der binnenlandse producenten, die zich in bepaalde gevallen het verwijt dienen te maken, niet „bij” te zijn. Dikwijls zullen juist deze laatsten hun bezwaren gemakkelijker bij de betreffende regering kenbaar kunnen maken

⁵⁾ Deviezenpolitieke overwegingen blijven hier buiten beschouwing.

⁶⁾ Het behoeft geen betoog, dat „opneembare hoeveelheid” de min of meer vlottende resultante van tal van factoren is, hetgeen de vaststelling der grootheden niet vergemakkelijkt! De praktijk geeft hier o.i. echter voldoende uitsluitsel, waar het toch slechts om globale grootheden gaat. Niemand zal bijv. ontkennen, dat de positie van de Nederlandse kwekers van palmen en Azalea indica ten opzichte van de Belgische export van diezelfde artikelen onder geval (b) behoort. Uiteraard zijn grensgevallen tussen (b) en (c) het moeilijkst te beoordelen.

⁷⁾ Gemakshalve wordt hier „hoeveelheid product” in zijn betekenis vereenzelvigd met „aantal producenten”.

dan de overige genoemde categorieën belanghebbenden.

Plaatsen wij ons eens op het standpunt van de buitenlandse producent-in-het-algemeen (dus in elk der 4 gevallen a, b, c, d). Als gevolg van de macht om de import aan de grenzen verschillende „hindernissen” in de weg te leggen, schenkt de staat aan, of bezitten de inheemse producenten door de mogelijkheid van gehoor geven aan hun protesten, min of meer een immaterieel kapitaal. Dit feit als vaststaand erkennende, dient naar onze mening de producent in het exporterende land-in-spé uit welbegrepen eigenbelang in principe „desnoods”(1) genegen te zijn, aan collega-voortbrengers in het importerende land een recht op vergoeding te erkennen „for intruding into their market”. Het is nl. onze vaste overtuiging, dat men in die gevallen, waarbij men het over vrije uitwisseling der producten (nog) niet eens kan worden en waarbij men dus geen „van nature” coördinerende belangen aantreft, nimmer tot een min of meer duurzame en vreedzame oplossing van de moeilijkheden kan komen, indien men er niet in slaagt het importeren van buitenlandse voortbrengselen ook voor de *individuele* producent in het importerende land aantrekkelijk of op zijn minst niet-schadend te doen zijn.

Het komt ons daarom voor, dat het o.a. in geval (b) minder juist is een barrière in de vorm van minimumprijzen op te werpen, zodat de goederenstroom grotendeels wordt tegengehouden en de situatie zich verwijderd van het voor de Economische Unie gesfelde toekomstideaal, bij hetwelk de „natuurlijke” tendenties tussen de partnerlanden zich beter zouden moeten kunnen verwerkelijken. Suppletie tot de productiekosten der weinig talrijke producenten in het importerende land van geval (b), al dan niet vermeerderd met de eerder bedoelde eveneens aan individuele belanghebbenden uit te keren „schadevergoeding” (welke tot verbetering of omzetting van het zwakstaande bedrijf in staat kan stellen), deze uitgaven te dragen door de buitenlandse exporterenden, schijnt ons een economisch meer juiste figuur dan een stelsel van minimumprijzen, waarbij nog eens uitdrukkelijk gesteld moge worden, dat onze bezwaren alleen de markante gevallen van situatie (b) betreffen! De praktische uitvoering van een en ander zou zeker nog vele obstakels op haar weg vinden: nieuwe, door de vergoedingen aangelokte bedrijven zouden niet voor de uitkeringen in aanmerking mogen komen, men zou de vergoeding moeten baseren op de productie van het aanvangsmoment van het stelsel, overgangsbepalingen zouden nog aanwezige voorraden moeten betreffen, terwijl het gehele stelsel na bepaalde tijd zou dienen te vervallen of te worden herzien enz.

Een verder bezwaar tegen een systeem van op binnenlandse productiekosten gebaseerde minimumprijzen van bepaalde goederen zien wij in de afwezigheid van enig direct verband tussen bedoelde productiekosten van de vrij starre agrarische voortbrenging en de dikwijls wisselende mate van vraagverzadiging.

Op deze wijze ontmoeten het binnenlandse aanbod en de buitenlandse toevoer — zo deze de barrière der minimumprijzen heeft kunnen nemen — elkaar op de markt zonder enig direct onderling quantitatief verband, zodat de kans op overvoering van de markt met prijsdaling en de daaruit resulterende kans op invoerwering steeds aanwezig is. Dit gevaar geldt, dunkt ons, vooral in geval (c) van een krachtige binnenlandse productie, aangevuld door importen. Van de zijde der binnenlandse producenten kunnen dan vooral geen ramingen worden gemaakt, welke de mate van marktvoorziening enigermate laten begroten: de binnen- en buitenlandse belangen moeten te eniger tijd wel botsen. Het middel, dat wij ter oplossing van de moeilijkheden van geval (d) in gedachten hebben, houdt een dermate hoge graad van „dirigisme” in, dat onze Zuiderburen hiervan afkerig zullen zijn; wij laten het dus onvermeld.

De tuinbouwexport en het Marshall-plan.

Een laatste aspect betreffende de internationale afzet-

mogelijkheden voor in het bijzonder onze boomkwekerij, vindt, naar het ons toeschijnt, thans wellicht enigermate gunstige voorwaarden tot verwezenlijking in de door het Marshall-plan nagestreefde doeleinden⁸⁾.

Vóór het bijna volledig toepassen op 1 Juni 1919 van de „Plant Quarantine Act 1912”, waren de Verenigde Staten een afzetgebied, dat naast Duitsland, onze boomkwekerij tot bloei bracht. De betekenis van bedoeld Quarantine-„verbod” wordt gedemonstreerd door het feit, dat de heer F. R. Rutgers in „E.-S.B.” van 14 Juli 1920 (dus een jaar na het van kracht worden van genoemde „Quarantine Act”) betoogde, dat er z.i. géén motieven aanwezig waren de boomkwekers een voorgesteld regeringscrediet te geven, aangezien hun bedrijf, staand of vallend met de uitvoer naar de Verenigde Staten, nu ten dode was opgeschreven. Wij zullen hier niet uitweiden over de uiterst ingewikkelde materie van de phyto-sanitaire maatregelen der Quarantine Act, doch slechts vermelden, hoe vrijwel algemeen wordt aangenomen, dat deze Act, behalve op reële gronden tot wering van plantenziekten, in niet onbelangrijke mate tevens op min of meer protectionistische overwegingen berust. Hoe dit zij, het kan niet worden ontkend, dat zich althans aanvankelijk ook van Amerikaanse zijde protesten tegen bedoelde regeling verhieven, protesten o.a. van de zijde van particuliere tuinbezitters, i.c. de belangrijkste categorie uiteindelijke afnemers⁹⁾.

Waar nu momenteel bij herhaling wordt aangedrongen op het lanceren van door het Amerikaanse publiek gevilde goederen van Nederlandse herkomst, zou het wellicht aanbeveling verdienen in dit verband thans verzachting van het gecompliceerde geheel van remmende bepalingen, ook o.a. de grootte en ouderdom der in te voeren gewassen betreffende, te verzoeken. Mogelijk zijn de boomkwekers in de Verenigde Staten — hoewel vrij veel Hollandse werkrachten bij hen in dienst kwamen — er nog niet volledig in geslaagd bepaalde ook reeds vroeger ingevoerde boomteeltproducten in dezelfde kwaliteit en tegen dezelfde prijzen voort te brengen als geldt voor de door onze boomkwekerij te produceren gewassen. Dat de „intensieve” verzorging vragende producten daarbij ons „fort” zijn, behoeft verder geen betoog. Het op de markt brengen dezer producten kan men zonder bezwaar overlaten aan onze in energie en doortastendheid voor de bloembollenexporteurs niet onderdoende boomkwekers.

Voorburg.

W. J. SANGERS.

⁸⁾ In het weekblad „Groenten en Fruit”, dd. 16 Juni 1949, blz. 858, wordt eveneens gewezen op de wenselijkheid de export van tuinbouwproducten binnen het kader van het Marshall-plan te bevorderen.

⁹⁾ Bespreking van het verweer van onze zijde blijft hier achterwege.

INGEZONDEN STUK.

HET BEDRIJFSPENSIENFONDS VOOR DE METAALNIJVERHEID.

De heer H. Stuiver te Voorburg schrijft ons:

Het komt ons voor, dat enig commentaar op de beschouwingen van Dr G. E. Huffnagel over „Het Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalnijverheid”, gepubliceerd in „E.-S. B.” van 23 November jl., niet achterwege mag blijven. De indruk wordt nl. gewekt, dat bedrijven, die (dikwijls sinds jaar en dag) een goed werkende ondernemingspensioenregeling hebben en die — geheel conform de wettelijke voorschriften — op die grond van deelneming aan het algemene bedrijfspensioenfonds zijn vrijgesteld, zich slechts in een toestand van tijdelijke rust zouden mogen verheugen. En zulks dan gezien de omstandigheid, dat de eigen ondernemingsvoorziening tenminste gelijkwaardig moet zijn aan de „bepalingen” van het bedrijfspensioenfonds en het instituut der bedrijfspensioenfondsen nog in het beginstadium van zijn ontwikkeling is. Nu valt het op, dat de wet, noch de

daarop steunende richtlijnen van de Minister van Sociale Zaken, spreken van een eis van gelijkwaardigheid aan de „bepalingen” van het bedrijfspensioenfonds. De wet zegt, dat het „uitzicht op pensioen” tenminste gelijkwaardig moet zijn aan de uitkeringen van het bedrijfspensioenfonds en de richtlijnen van de Minister bepalen nader, dat „het geheel” van de voorwaarden der eigen voorziening — waaronder zijn te verstaan zowel de pensioenrechten als de premieverplichtingen der verzekerden — tenminste gelijkwaardig moet zijn aan „het geheel” van de voorwaarden van het bedrijfspensioenfonds. Er is dus stellig geen eis van volstreekte uniformiteit tussen beide systemen, hoogstens van een zeker evenwicht, en het is een bekend feit, dat de ontwikkeling van het instituut der bedrijfspensioenfondsen nog zeer belangrijke vorderingen zal moeten maken, voordat de meeste eigen voorzieningen aan „onderwicht” zullen blijken te laboreren. Het Metaalfonds bijv. biedt een zeer geringe voorziening en men kan gevoeglijk zeggen, dat de ondernemingsfondsen, voor zover zij niet later het Metaalfonds hebben nagevolgd, in doorsnee belangrijk betere regelingen hebben. Er zijn er zelfs vele, die als pensioen, inclusief de renten van de Invaliditeitswet, een dusdanig percentage van het loon geven, dat men niet kan verwachten, dat een bedrijfspensioenfonds daar nog boven uit zal gaan.

Wie de beschouwingen in „E.-S. B.” van 23 November goed leest, moet wel tot de conclusie komen, dat de schrijver nogal vaag is gebleven. Dat een overheids-toezicht op de eigen ondernemingsvoorzieningen en de bedrijfspensioenfondsen voor beide instituten zekere uniforme elementen zal bevatten, is best mogelijk, maar dat betekent niet, dat voor de behoorlijke eigen ondernemingsvoorziening uit dien hoofde enig gevaar is te duchten. Ook is het moeilijk in te zien, waarom door een herziening van de Invaliditeitswet de eigen ondernemingsvoorziening in het gedrang zou kunnen komen.

Dr Huffnagel suggereert dan ook op o.i. volkomen losse gronden, dat vervocht mag worden, dat „wederom” een aantal in het bezit van „dispensatie” zijnde ondernemingen naar het bedrijfspensioenfonds zal willen worden overgeheveld. (Het aantal reeds in het bezit van dispensatie zijnde ondernemingen, dat zich alsnog heeft laten „overhevelen”, zal bepaald niet erg groot zijn geweest, wanneer althans aan de ervaring in dit opzicht van belangrijke levensverzekeringmaatschappijen enige betekenis mag worden toegekend).

Tenslotte nog een enkel woord met betrekking tot de „overheveling in omgekeerde richting”, nl. van bedrijfspensioenfondsen naar ondernemingspensioenfondsen (de zgn. „contracting-out”). Uiteraard zal een Bedrijfspensioenfonds principieel tegen deze overheveling zijn.

Dat het reglement van het Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalnijverheid met zo'n overheveling geen rekening houdt, moet worden toegegeven, maar het mag voorshands ten aanzien van de mogelijkheid daarvan niet beslissend worden geacht. Het gaat hier om de interpretatie van art. 5, lid 2, II, letter 1 en het daarop aansluitende lid 3 en het is aan ingewijden bekend, dat te dien aanzien ook in overheidskringen geen eenheid van opvatting bestaat. Wie zich op het standpunt stelt, dat de „contracting-out” voor werkgevers en werknemers de gelegenheid moet bieden om bijv. (verdere) verliezen te voorkomen (men denke aan het geval, dat de Bedrijfspensioenfondsen onverhoopt de weg van de chronische tekorten zouden opgaan), zal geneigd zijn, om, ondanks reglementen van Bedrijfspensioenfondsen, het laatste woord over deze kwestie aan de rechter te laten.

Al met al geloven wij te mogen concluderen, dat het artikel van Dr Huffnagel van zekere tegen de eigen ondernemingsvoorzieningen gerichte (in de feiten geen steun vindende) tendenties niet vrij is. Dat moet zeer betreurenswaardig worden geacht, omdat een volkomen ongemotiveerde onrust zou kunnen worden verwekt bij die

sociaal voelende ondernemers, die reeds (soms lang) vóórdat er van enige verplichting daartoe sprake was, geheel vrijwillig deden wat zij als een morele plicht tegenover hun werknemers voelden.

Naschrift.

Bij de eerste opmerking, die de heer Stuiver maakt, wordt door hem een open deur opengestoten. Terecht zegt de heer S., dat ondernemingspensioenfondsen, die reeds voorafgaande aan de invoering van een bedrijfspensioenfonds grosso modo met de door dit laatste toegepaste voorziening gelijkwaardig waren, in aanmerking komen voor vrijstelling van deelneming aan het bedrijfspensioenfonds. De gelijkwaardigheid zal evenwel in evenwicht moeten blijven.

Voor het Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalnijverheid heeft reeds, zoals de heer S. bekend is, volstaan, dat een oude ondernemingsregeling zich opwerkte tot de aanspraken, die momenteel dit bedrijfspensioenfonds geeft. Verleent het bedrijfspensioenfonds straks ruimere rechten dan bij de oprichting zijn toegepast, zo zal het, naar mag worden aangenomen, de bedoeling zijn om de ondernemingen, die werden vrijgesteld, wederom de gelegenheid te bieden zich aan te passen. Wie nu reeds voor is, bezit dus enige speelruimte. Schrijver dezes betwijfelt, of alle ter zake kundigen het optimisme van de heer S. volledig delen ten aanzien van de nog aanwezige speelruimte bij de meeste ondernemingsregelingen.

Het hoeft ondergetekende genoeg gedaan in de opmerkingen van de heer S. te lezen, dat hij het „principeel” verzet van een bedrijfspensioenfonds (dus wel à plus forte raison van een verplichtgesteld bedrijfspensioenfonds) tegen het naar eigen believen der verzekerden, resp. verzekeringsnemers in- en uitgaan bij het bedrijfspensioenfonds, dergenen, waarvoor een verzekering moet bestaan, „natuurlijk” acht. Inderdaad, zou de mogelijkheid hiertoe aanwezig zijn, dan kon het bedrijfspensioenfonds spoedig zeer onnatuurlijk aan zijn einde worden gebracht.

De heer S. verwijst naar een artikel 5, maar verzuimt aan te geven artikel van wat door hem wordt bedoeld; wij zullen echter aannemen, dat hij het artikel van de „Wet betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfonds” op het oog heeft. De heer S. schrijft, dat aan ingewijden bekend is, dat in overheidskringen geen eenheid van opvatting bestaat over de interpretatie van dit artikel. Hiervan neemt ondergetekende kennis, hij zelf heeft niet het voorrecht tot deze „ingewijden” te behoren, hij kan slechts constateren, dat de Minister van Sociale Zaken, de Stichting van de Arbeid en de Verzekeringskamer gehoord, voor het Bedrijfspensioenfonds Metaalnijverheid verplichtstelling heeft opgelegd met toepassing van statuten, waarin de „contracting-out” niet wordt toegelaten.

Het komt ondergetekende voor, dat de heer S. niet voldoende heeft doorgedacht bij wat hij vermeldt als een voordeel van het middel der „contracting-out” voor de verzekerde werknemers. Verplichte bedrijfspensioenfondsen zijn onder het toezicht van de Verzekeringskamer gesteld. Op grond van ervaringen bij dit toezicht opgedaan zal er voor de Minister van Sociale Zaken eventueel aanleiding ontstaan gebruik te maken van lid 4 van artikel 3 van de Wet verplichte deelneming bedrijfspensioenfonds, inhoudende; dat de verplichting tot het deelnemen in het fonds door de Minister van Sociale Zaken kan worden ingetrokken. Aldus komt een generale „contracting-out” tot stand, een toestand, die de ondergetekende zou prefereren boven het individueel middel van partiële „contracting-out”, waarbij zich wellicht zou kunnen voordoen, dat toevallig geïnformeerden, of zij het slechts toevallig met een goede neus behepten, de gemeenschap in de steek laten en aldus de solidariteit verstoren, die aan de bedrijfsregeling ten grondslag ligt.

De heer S. heeft ondergetekende door het maken van zijn opmerkingen de gelegenheid gegeven er bij deze repliek nog op te wijzen, dat ondergetekende het artikel in „E.-S.B.” van 23 November 1949 niet anders heeft geschreven dan als ter zake kundige, die bedoeld heeft op objectieve wijze een zoveel als mogelijk alomvattende belichting te geven van het moderne verschijnsel „Bedrijfspensioenfonds”, waarvoor zich als voorbeeld het recent verplichtgestelde Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalnijverheid aanbood. Dat hetgeen hij publiceerde dus niet wordt bedoeld als uitingen namens het voornoemde fonds zij voor alle volledigheid hier nog opgemerkt.

Niet minder moet ondergetekende constateren, dat de slotalinea van de heer S. een niet alleen zeer foutieve, maar ook zeer misplaatste conclusie heeft getrokken en van weinig bekendheid doet blijken met hetgeen zich in de behandeling van vrijstellingsverzoeken bij het in het artikel van 23 November behandelde bedrijfspensioenfonds heeft voorgedaan, waarvan de ondergetekende zich ditmaal wel tot een der „ingewijden” mag rekenen!

s-Gravenhage.

G. E. HUFFNAGEL.

LONDON LETTER.

Life in London at Christmas-time is not all turkey and pudding, mince-pies and mistletoe; certainly not these days, though the shops have been left with more on their shelves than for a very long time. One of the traditional features is the guessing-game. Incidentally, „Twenty Questions” made so popular on the radio here, that it is to be re-broadcast for the benefit of Continental listeners wishing to improve their English, was one of these parlour-games. Of rather sterner stuff is the lengthy list of questions prepared by „The Times” to compensate readers for the period during which the paper does not appear. „The Times” Fireside Questions for the Family would be all very well for a well-balanced, widely-read and alert audience. But at Christmas-time, who can be alert? Nevertheless, the custom continues. Indeed, this year it seems as though it has grown by the entry of a newcomer to the lists. Shortly before the holiday season, the British Transport Commission issued a pamphlet setting out the broad principles on which it proposes to erect a new freight charges structure.

When, two years ago, the Transport Act came into force, the Commission was charged with the task of recommending a new charges scheme for goods. It is still a long way from accomplishing this formidable task; the issue of this pamphlet is only one step in a long road to be travelled. The next will be for the Commission to discuss the principles with traders, who have been able to devote Christmas to this brain-teasing effort.

Any integration of transport charges in this country is bound to lead to the institution of novelties. Hitherto the railways have acted on the principle of charging what the traffic would bear; the road hauliers have largely charged what the service has cost. If the present proposals go through unaltered — my bookmaker will not offer me any odds, but they must be long ones — the new aim is to adopt the road hauliers' method. Another innovation, for this country at least, will be the scrapping of the highly complex system of measuring distances between two given places. This will be replaced by a much simpler system: the fundamental is to charge from area to area, an area being one of the squares of 10 kilometres on the National Grid of the Ordnance Survey. Obviously this proposal, if carried into effect, will save a lot of time for the clerks of the Transport Commission and for their opposite numbers in industry. Nevertheless, there is going to be a lot of innocent fun before such a simple and

simplifying improvement can be introduced. Inevitably there will be objections from those who feel that on balance they will pay more, to the secret and silent delight of those who believe that they will benefit. The principle of making up on the swings what is lost on the roundabouts may be all very nice for the Transport Commission, but this saying, born though it was in the bygone days of free and unfettered competition, overlooks the reaction of the customer. Here is where the Commission's contribution to Fireside Questions for Traders differs from that of the newspaper. In the latter instance, the answers are given and that — so it is hoped — is the end of that. No so with the Commission's pamphlet. The traders will have been obliged to find some answers, but they are to be given an opportunity of asking a few on their own account. Oh, to be a Transport Correspondent privileged to hear the traders' Fireside Questions.

Under these proposals large but light packages seem destined to have increased charges levied on them because they take up much room. Heavy articles appear to be liable to suffer a like fate because they will prevent a van being fully loaded. Those who benefit are those who send light, small, and valuable consignments. Unfortunately, the Commission has not tried to work out the practical implications of its own scheme. There is little use in asking traders if they like the suggestions, if the financial results are vague. It seems very unlikely that the Commission would, except in very special circumstances, attempt to obtain the services of any person, without ascertaining at a very early stage what remuneration that person would demand. Traders are going to be very sceptical about this financial reticence. It was not so long ago that the Minister of Transport prophesied that the loss for 1949 would come to £ 20 millions, and the attitude of traders will be not so much making profits on the swings to compensate for losses on the roundabouts as „heads I win, tails you lose”. If these thoughts are unjust to the Commission, it has only itself to blame for the timing of its announcement and in serving up a dish of abstract theoretical transport economics to a table of practical men.

There is another guessing game which is popular with financial journalists just at the moment: how good was Christmas trade. This game is rather more of American origin. Over there the behaviour of shopper is, of course, watched with a fervent if not fixed gaze. Here the information is not so extensive nor is it so promptly delivered. For my part, I do not propose to enter the playing circle. This, I feel, is a matter in which personal feelings enter too readily. When I remember the gifts I should have bought — even now I am being reminded pointedly and insistently of my shortcomings — I consider that the shops have so far done very badly. When, however, I calculate what I and my willing assistants have spent, I am covered in remorse for encouraging the inflationary spiral. Count me out for the moment, therefore, until the retail trade figures are available to show whether the small shopping spree that followed the devaluation of the pound last September was anything more than an advancing of shopping that would in any case have been done later.

On the industrial front, the Trades Union Congress is trying to persuade its affiliated unions to drop wage claims, except for the lower-paid workers, whoever they are, and to suspend agreements which provide for automatic increases of wages in accordance with the movements of a cost-of-living index (properly known as the interim index of retail prices). This is going to prove extremely difficult, partly because extreme politicians have been urging the workers to resist these demands while — as they say — huge profits are being made by the employers. The Congress has now come out alleging that sacrifices have not been equal, that some industries

have been and are making great profits, some due to devaluation. Moreover, it has noted salary increases in industry, in the professions and in the academic world. This unseasonable and largely unreasonable statement was released to a country returning to work after the holidays. And it will not be very long before the salary-earners, especially those in the academic world who have often supported the present Government, formulate their answer. Here in the United Kingdom, the season of the pantomime has only just commenced.

Meanwhile, seasonal greetings. May 1950 be happy, peaceful and prosperous for us all.

London, December 29, 1949.

HENRY HAKE.

AANTEKENING.

DE ECONOMISCHE INTEGRATIE VAN EUROPA IN VERBAND MET DE MARSHALL-HULP.

Het is bekend, dat de Europese landen, die destijds de E.C.A.-overeenkomst met de Verenigde Staten hebben getekend, onder andere de verplichting op zich hebben genomen de hun verschafte hulp zodanig aan te wenden, dat tegen het einde van de hulpverleningsperiode, dus in 1952, de weg naar een economisch geïntegreerd en verenigd Europa grotendeels zou zijn geëffend.

Dat tot nu toe op dit gebied wel een aantal plannen is gelanceerd, doch dat nog slechts weinig resultaten zijn geboekt, is evenzeer bekend.

Gezien het feit, dat begin 1950 het Amerikaanse Congres bijeenkomt om over de toewijzingen voor het derde jaar van de Marshall-hulp te beslissen, is het begrijpelijk, dat Paul Hoffman, administrateur van de E.C.A., tijdens de laatste zitting van de Raad van de O.E.E.C. te Parijs, bij de Europese landen nog eens met klem heeft aangedrongen tot het betrachten van de nodige spoed bij hun pogingen tot het creëren van een Europese economische eenheid. Immers, wanneer Hoffman zonder concrete voorstellen bij het Congres verschijnt, zal het hem veel moeite kosten om de toewijzingen voor het derde jaar onverminderd te doen handhaven.

Het is intussen van belang te vernemen, hoe Hoffman zijn wensen en aanbevelingen heeft geformuleerd.

Waar het op neer komt, zo citeert „The Banker” van December 1949 Hoffman's woorden, is „the formation of a single large market within which quantitative restrictions on the movement of goods, monetary barriers to the flow of payments, and, eventually, all tariffs are permanently swept away”. Om dit te bereiken dienen de Westeuropese landen zo spoedig mogelijk op te stellen „a record of accomplishment and a programme which together will take Europe well along the road”, nl. de weg naar de economische integratie. Over de wijze, waarop dit programma ongeveer in elkaar dient te zitten, gaf Hoffman verder nadere aanwijzingen.

Een eerste vereiste is, zo zeide hij, „a substantial measure of co-ordination of national, fiscal and monetary policies”. Bij deze — op zichzelf nogal evidente, hoewel vage — eis, tekent „The Banker” aan, dat zulks onmogelijk in een paar weken (nl. vóór de zitting van het Congres, zoals Hoffman dit zo gaarne zou zien) zijn beslag kan krijgen. Het blad wijst op Englands starre, potentieel-inflatoire economie, die in een zó scherpe tegenstelling staat met bijv. de veel vrijere en openlijk inflationistische economie van Frankrijk, met de orthodoxe, deflationistische economische politiek van België, dat coördinatie zelfs in 1952 nog zeer dubieus moet worden geacht.

Hoffman had nog enkele andere suggesties. Zo pleitte hij voor de instelling van een mechanisme, dat, onder toezicht van het I.M.F., een vlotte aanpassing van de wisselkoersen zou kunnen bevorderen, in het geval, dat prijzen en kosten in een bepaald land zo sterk van die

in andere landen zouden afwijken, dat deze met interne maatregelen alleen niet met elkaar in evenwicht gebracht zouden kunnen worden. Tevens wees hij erop, dat de gevolgen van tijdelijke verstoringen van de handelsbalans der landen niet op de goud- of dollarreserves van de betreffende landen mochten worden afgewenteld; een essentieel onderdeel van elk plan voor economische integratie van Europa moest dan ook naar de mening van Hoffmann zijn „a means to cushion the effect of these inevitable temporary disturbances”.

Een andere suggestie van Hoffman betrof de vorming van groepen van twee, drie of meer landen, waarbinnen een vrije handel zou bestaan, teneinde op die wijze het vormen van een enkele Europese markt te vergemakkelijken.

Deze suggestie heeft intussen vorm gekregen in de plannen voor een Unie tussen Frankrijk, Italië en Benelux, alsmede in de plannen voor een dergelijke groepering tussen de drie Scandinavische landen.

Zoals bekend, ligt aan deze eerste groepering, de Fritalux of Fibenel, het principe van onderling omwisselbare valuta's van de deelnemende landen ten grondslag, gepaard gaande met vrij fluctuerende wisselkoersen, waardoor men herstel en handhaving van het betalingsbalans-evenwicht binnen het bereik der mogelijkheden hoopt te brengen¹⁾. Tijdens de onderhandelingen over deze Fibenel stuitte men echter op moeilijkheden van tarieven en quota, terwijl tevens het probleem van het al of niet uitnodigen van West-Duitsland tot deelneming een struikelblok bleek te zijn.

Met de Scandinavische Unie, de Nordenswe, vlot het intussen ook niet, zo meldt „The Investors' Chronicle” van 24 December 1949. De bedoeling van de tot dusver gevoerde besprekingen was het opheffen van betalingsrestricties tussen de deelnemers. Ook hier bleken echter enkele obstakels in de weg te staan, nl. de sterlingsaldi van Zweden en — wederom — de positie van West-Duitsland. Zweden heeft, ook na de devaluatie, een sterlingbezit, dat groter is dan het land als „werkkapitaal” nodig heeft. De Zweden wensden daarom meer uit Engeland te importeren, teneinde het sterlingsaldo op het gewenste niveau te brengen. Een nieuw handelsverdrag, aldus „The Investors' Chronicle”, voorziet dan ook in een Zweedse invoer ten bedrage van £ 73 mln tegen een uitvoer naar Engeland van £ 60 mln. Het spreekt vanzelf, dat de Zweden weinig voelen voor een betalings-schema, dat het gebied, waarin het land zijn sterlingbezit kan aanwenden, zou beperken.

Korte tijd geleden is als een uitvloeisel van de besprekingen over de Fibenel een nieuw plan ter tafel gebracht. Het plan is afkomstig van de E.C.A., terwijl een resolutie van de economische commissie van de Raad van Europa zich in overeenkomstige zin heeft uitgesproken. Het plan komt neer op de instelling van een Europees Monetair Fonds, dat naast het bestaande Monetaire Fonds van Bretton Woods zal moeten functioneren.

Hoewel het E.C.A.-voorstel nóg niet in details bekend is, meent het Franse blad „L'Economie” van 22 December jl. te weten, dat het gaat om het bereiken van de volgende twee essentiële doeleinden: de onderlinge omwisselbaarheid van de Europese valuta's en de gehele afschaffing van de invoercontingenten in het inter-Europees handelsverkeer. Dus wederom een poging in de richting van economische integratie.

Tegelijkertijd zou het Fonds als een Europees „Clearing House” moeten fungeren, zodat periodieke compensatie plaats kan vinden van de netto schulden en vorderingen van de deelnemende landen onderling. Om deze compensatie soepel te doen verlopen, zal het Fonds bereid moeten zijn om debetsaldi van de desbetreffende landen over te

¹⁾ Zie de Internationale Notitie over Fritalux in „E.-S.B.” van 16 November 1949.

nemen onder nader te regelen voorwaarden, terwijl crediteurlanden hun creditsaldi geheel of gedeeltelijk bij het Fonds zullen moeten handhaven.

De E.C.A. heeft verklaard, zo schrijft „L'Economie”, dat zij het grootste deel van de „pool” van \$ 150 mln. gereserveerd voor het vrij maken van het Europees betalingsverkeer, beschikbaar zal willen stellen voor dit Europese Monetaire Fonds.

Volgens Amerikaanse deskundigen, zo verneemt de „N.R.C.” van 29 December, zou het gehele sterlinggebied zich bij het Clearing House kunnen aansluiten. De sterlingzone is een normale dollarcrediteur. De dollars van dit gebied zouden dan kunnen worden gevoegd bij die, rechtstreeks door de E.C.A. verschaft. Het Clearing House zou in de plaats komen van de inter-Europese betalingsovereenkomst, welke in Juli a.s. afloopt. Ze zou tevens alle wederzijdse overeenkomsten omtrent trekkingsrechten overbodig maken ²⁾.

Gezien de moeilijkheden, welke verband houden met genoemde vrijmaking van het inter-Europese handelsverkeer, zijn de Amerikaanse deskundigen van mening, dat de unie slechts zal kunnen werken, wanneer 75 pCt van het goederenverkeer vrij zal zijn. Geleidelijk zou men dan tot 90 en zelfs tot 100 pCt kunnen komen.

De Amerikaanse deskundigen zouden de clearingtransacties aan de O.E.E.C. willen toevertrouwen — het gehele plan zou nl. beogen de O.E.E.C. in 1952 bij de stopzetting van de Amerikaanse hulpverlening te doen voortbestaan. Het oppertoezicht zou berusten bij een „groep”, gevormd uit gouverneurs der centrale banken, die zouden worden terzijde gestaan door vertegenwoordigers van de verschillende ministers van financiën.

Hoe staat Engeland tegenover al deze plannen? Wat Hoffman's woorden betreft, Sir Stafford Cripps ging hiermede volledig accoord. In principe. Want toen het op beloften en verplichtingen aankwam, voerde hij allerlei bedenkingen aan. Engeland is „banker” en „broker” van een belangrijk gebied van betrekkelijke vrijheid: de sterling-area, en voelt te dien opzichte zijn verantwoordelijkheid. Dit drukte Cripps als volgt uit, toen hij zei: „...we could not integrate our economy into that of Europe in any manner that would prejudice the full discharge of these responsibilities”. En: „We are ready to examine sympathetically any scheme which involves our closest association with groups of participating countries providing that such association is consistent with our policy as I have outlined it” (zie „The Banker”, blz. 148).

Dit klonk niet erg bemoedigend voor de overige West-europese landen, vooral niet voor die landen, welke werken aan de tot stand koming van economische unies, waaraan Engeland niet rechtstreeks deelneemt.

Sommige Engelse bladen laten een soortgelijk geluid horen. Men vraagt zich af, wat de positie van het Engelse pond zal zijn met betrekking tot een Fibenel of een Nordenswe. Typerend is in dit verband de volgende passage uit het reeds genoemde maandblad „The Banker”: „The re-establishment of effective interconvertibility of currencies in Europe will be achieved far more readily by using an existing mechanism than by setting up new super-structures, whatever their names — Fritalux, Nordenswe, or Federal Reserve Banks for Europe. Sterling and the banking mechanism of London stand ready to step into this breach. It needs only a little courage and audacity, qualities in which Britain's leaders appear so deficient to-day, but which in this particular context might yield dividends out of all proportion to the risks which such an extension of the sterling area in Europe would involve”.

Misschien was Mr. Hoffman liever met grootscheepser

¹⁾ Zie hiervoor het artikel „New Payments Plan for Europe?” in „The Financial Times” van 31 December.

plannen ter congreszitting verschenen. Wat er echter de laatste maanden aan plannen en voorstellen ter tafel is gebracht, toont in ieder geval de goede wil van de Marshall-landen om ten spoedigste tot een geïntegreerd Europa te komen, een Europa met een zo groot mogelijke mate van vrijheid van handels- en betalingsverkeer. Het is te hopen, dat dit de houding van het Amerikaanse Congres ten opzichte van een verdere toewijzing van Marshall-dollars in gunstige zin zal beïnvloeden.

INTERNATIONALE NOTITIES.

ONS KOFFIERANTSOEN.

Aan de vooravond van Kerstmis werden wij verrast door de mededeling, dat het koffierantsoen sterk zal worden verminderd. De Nederlandse Regering heeft, zo luidde het bericht, in verband met de sterk gestegen wereldmarktprijs van dit product, de invoer ervan enige tijd geleden stopgezet en de in ons land bestaande voorraden veroorloven geen handhaving van de consumptie op het huidige niveau.

Omtrent de oorzaken van de huidige situatie op de koffiemarkt verstrekke „The Economist” van 24 December jl. enige gegevens. De droogte in Brazilië en de gevolgen daarvan op de komende oogst gaven aanleiding tot speculaties in de Verenigde Staten. Deze werden nog versterkt door het uitgeput geraken van de Braziliaanse koffievoorraden, een gevolg van een geringere opbrengst, het herstel van de Europese vraag en de niet te weerhouden stijging van het Amerikaanse koffieverbruik. De gewoonte om koffie te drinken wint in Amerika steeds meer veld en schijnt onafhankelijk te zijn van de huidige voorspoed. Onderstaande tabel geeft een indruk van de Amerikaanse koffie-invoer en het verbruik per hoofd der bevolking.

Jaar	Invoer (in duizenden bags ¹⁾)	Jaarlijks verbruik per hoofd der be- volking in lb.
1937-'39 (gem.)	14.358	14,38
1940	15.536	15,57
1941	17.045	15,62
1942 ²⁾	12.962	13,77
1943 ²⁾	16.618	12,55
1944	19.707	16,31
1945	20.539	16,75
1946	20.632	19,39
1947	18.854	17,81
1948	20.946	19,04

¹⁾ 1 bag = 132,2 lbs.

²⁾ In 1942 en 1943 was koffie in de Verenigde Staten garentsoeneerd.

De spectaculaire stijging van de koffieprijs is, daar de Verenigde Staten reeds 70 pCt van de exporteerbare koffie opnemen, „only an extreme symptom of what is likely to be a long-term trend”, zo zegt „The Economist”. De huidige situatie zal dan ook minstens voortduren, tot dat nieuw geplante koffiestruiken vrucht gaan dragen. De Zuidamerikaanse koffiëplanters zijn echter niet zo enthousiast voor nieuwe aanplant als men wel zou wensen. Zij herinneren zich o.a. de tijd, toen koffie werd verkocht voor $\frac{1}{5}$ van de huidige prijs.

In het licht van bovenstaande situatie ziet het er naar uit, dat in het inmiddels vastgestelde rantsoen van 125 gram koffie voor een periode van zes weken, voorlopig geen wijziging ten goede zal komen.

JAPANS TERUGKEER OP DE WERELDMARKT.

De tijd, waarin Japan op de wereldmarkt met succes een moondende concurrentie voerde, ligt nog niet ver achter ons. Immers, in 1931 werd Engelsland belangrijkste exportindustrie, de katoenindustrie, voor het eerst in de

geschiedenis door Japan van de eerste plaats gedrongen. De maatregelen, die de Engelse Regering nam, vermochten niet de Japanse concurrentie essentieel te verminderen; de Japanse uitvoer, die in 1868 slechts een waarde had van 15,6 mln yen, bereikte in 1940 de 3.972,4 mln yen, toentertijd \$ 929,5 mln.

Na de capitulatie van Japan, op 14 Augustus 1945, geraakte de tijd van het „gele gevaar” spoedig in vergetelheid; de volledi door de Amerikanen gecontroleerde Japanse uitvoer bereikte tussen September 1945 en eind 1946 de voor de wereld onbelangrijke waarde van \$ 103,3 mln.

In het vierde kwartaal van 1947 echter, slaagde Japan er opnieuw in Englands katoenuitvoer te overvleugelen; in dezelfde periode, waarin Engeland 146 mln yards afzette, verkocht Japan er 157 mln. In 1947 voerde Japan meer dan 400-maal zoveel katoenen weefsels uit dan in 1946; Lancashire maar 3 pCt meer. In India, Pakistan en Indonesië dook Japan als leverancier weer op en niet alleen Engeland, maar ook andere landen werden in 1947 en 1948 weer beducht voor de Japanse concurrentie.

In 1949 werd deze ontwikkeling door de Amerikaanse maatregelen aanzienlijk versneld. In dit verband kunnen worden genoemd: de aan MacArthur verstrekte richtlijnen tot Japans economisch herstel, die op een Aziatisch Marshall-plan gelijken; het toestaan van „unrestricted development of Japanese „peaceful” industries”; het kwijtschelden van alle verdere „interim reparations”; het weer in staat van productie brengen van 845 voor demontage bestemde bedrijven en het opheffen van alle minimumprijzen voor Japanse exporten.

De protesten van Londen en het Amerikaanse bedrijfsleven tegen deze ontwikkeling hadden geen resultaat. Washington schijnt, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 29 December jl., vast te besluiten Japan niet alleen tot een bolwerk tegen het communisme, maar tevens tot de werkplaats van het Verre Oosten te maken. Ook zuiver financiële overwegingen spelen een rol. Tussen September 1945 en eind 1948 werd nl. 55 pCt van de totale Japanse invoer en 68 pCt van de totale Japanse uitvoer naar Japan door Amerikaanse belastingengelden gedekt. Voorts ging, i.p.v. gemiddeld 23 pCt in de jaren 1930-1934, gedurende de periode 1945/48 meer dan 30 pCt van de totale Japanse uitvoer naar de Verenigde Staten, doch tegelijkertijd stegen de Amerikaanse exporten naar Japan tot meer dan 80 pCt van de totale Japanse invoer en het dollardeficit van Japan bedroeg in 1948 niet minder dan 375,6 mln. Tenslotte moesten de Verenigde Staten over bovengenoemde periode niet minder dan \$ 831 mln spenderen om verhogering van Japan te voorkomen. Kortom, Amerika's voogdij over Japan wordt te duur, en Washington is niet van plan een „reusachtig armenhuis” in het Verre Oosten te onderhouden. Japan zal zelf zijn brood moeten verdienen en dat kan het alleen door meer te exporteren, nog veel meer dan gedurende de grootste dumping-periode, want het land verloor niet alleen zijn buitenbezittingen en de Rioe-Kioe-eilanden, maar de bevolking is bovendien nog toegenomen van 73,1 mln in 1940 tot 78,6 mln in 1947.

Het nieuwe exportoffensief, dat volgens het in Mei 1948 door de Regering gepubliceerde vijfjarenplan een uitvoer van \$ 1.646 mln in 1952 — in 1947 en 1948 beliep de uitvoer resp. \$ 173,6 mln en \$ 258,6 mln — beoogt, zal Japan niet gemakkelijk vallen. Zelfs niet, indien de Verenigde Staten zowel credieten als grondstoffen verstrekken. Immers, de Japanse industrie moet tegenwoordig — in tegenstelling met voor de oorlog — rekening houden met vakverenigingen, stakingen, hogere lonen en hogere invoerprijzen. Voorts bestaan de grote trusts niet meer, terwijl de organisatie voor de buitenlandse handel uiteen is gevallen. Nochtans heeft Japan sedert 1946 opmerkelijke prestaties geleverd. De Japanse textiel-industrie kwam snel tot ontwikkeling. Weliswaar pro-

duceerde zij in 1947 nog maar 23 pCt van het gemiddelde van 1930/34, maar de huidige ontwikkeling wijst er volgens het waarnemershoofd van de afdeling textiel en leder van het Amerikaanse „Department of Commerce” op, dat zij waarschijnlijk spoedig haar vroegere positie weer zal innemen. In de machine-, rijwielen- en porseleinbranche doet zich de Japanse concurrentie reeds veel scherper gevoelen.

Hoewel Japan momenteel practisch tot de „hard-currency”-landen behoort de dollars verrekent, is het land nu, evenals voor de oorlog, een realiteit in de wereldhandel en zijn concurrentiemogelijkheden zullen, aldus de „Neue Zürcher Zeitung”, waarschijnlijk sneller toenemen dan die van Duitsland, waar Engeland en Frankrijk nog invloed kunnen uitoefenen. Kortom, Japans terugkeer op de wereldmarkt is een feit, waarmee geheel Europa rekening dient te houden.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De jaarultimo ging, zoals gebruikelijk, met een krappe geldmarkt gepaard.

De banken hadden hun liquide middelen reeds de laatste weken uit een oogpunt van „window dressing” zoveel mogelijk laten aangroeien, zodat op het laatste moment geen sterke verkoopdrang van schatkistpapier ontstond en de notering van 1½ pCt niet overschreden. Het marktdisconto van één- en tweemaandspromessen, welk papier wegens de korte looptijd met relatief weinig renteverlies kan worden verkocht, vertoonde een stijging. Januaripaper werd voor 1⅓ pCt, Februaripaper voor 1⅝ pCt verhandeld. Voor de termijnen, waarvan relatief veel uitstaat: Mei, Juni, Augustus, September en October, werd 1½ pCt geboden, voor de relatief schaarse termijnen: Maart, April en Juli was er enig aanbod op 1⅞ pCt.

De callgeldnotering werd Donderdag verhoogd van 1 tot 1¼ pCt, en Vrijdag verder tot 1½ pCt. Volgens de balans van De Nederlandse Bank per 27 December waren de saldi van banken bij de circulatiebank f 53 mln, zodat de banken slechts f 3 mln van dit tegoed hadden aangesproken. De stijging van de voorschotten en beleningen met f 20 mln tot f 168 mln echter vormt een aanwijzing voor de behoefte der banken aan liquide middelen en de wijze, waarop hierin indirect werd voorzien, nl. via de discontomakelaars, die bij De Nederlandsche Bank geld opnamen ter financiering van hun schatkistpapierportefeuille.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt deden zich gedurende de laatste week van het jaar geen schokkende gebeurtenissen voor.

Het jaar 1949, dat zo rijk is geweest aan golven van optimisme en pessimisme bij de beoordeling der Indonesische situatie — waarbij tot dusverre de economische overwegingen verre werden overschaduwd door politieke factoren — werd besloten met een vaste stemming voor Indonesische aandelen. Het indexcijfer voor deze fondsen, dat vijf weken geleden nog op 54,9 stond, steeg daardoor tot 66,2 op 30 December.

Het algemene indexcijfer van aandelenkoersen veranderde in 1949 per saldo slechts weinig, nl. van 163,4 op 3 Januari tot 164,3 op 30 December. Een concreter bewijs, dat aandelen onder de tegenwoordige omstandigheden geen devaluatie-hedge meer vormen is nauwelijks denkbaar, devaluatie-indien men rekening houdt met het relatief grote devaluatiepercentage, dat in September jl. werd toegepast. Door conjuncturele factoren werden de aandelenkoersen slechts weinig gedrukt in het afgelopen jaar. Noch van een ernstige conjunctuurinzinking noch van verwachtingen daaromtrent was immers in 1949

sprake. Bij de beoordeling van het aandelenkoersenniveau mag inmiddels niet uit het oog worden verloren, dat de nieuwe aandelenemissies in het afgelopen jaar van geringe omvang waren. Een groter emissie-activiteit had wellicht tot een koersdaling kunnen leiden.

Zeer groot was de stabiliteit van de obligatiekoersen in 1949, zoals blijkt bij vergelijking van de Januari- en Decemberecijfers in onderstaande tabel. Het afstoten van verhandelbaar geworden investeringcertificaten door de houders — die via deze tussenschakel uiteindelijk geblokkeerd in vrij geld konden omzetten — heeft in het afgelopen jaar niet tot een koersdaling van deze stukken geleid. De relatief korte looptijd bracht er n.l. institutionele beleggers toe, als koper van deze staatsfondsen op te treden. In dit verband kan het bericht van de „Maasbode” van 31 December, dat de Pensioenfondsen van de Staatsmijnen en de Spoorwegen instructie hebben gekregen, hun middelen zoveel mogelijk in het eigen bedrijf te investeren, op de duur van de grootste betekenis worden.

Mocht dit op grote schaal plaatsvinden, dan zou de stroom van middelen van de institutionele beleggers naar de markt voor niet-risicodragend kapitaal belangrijk worden versmald en dit zou de stabiliteit van de staatsfondsenmarkt en daarmee van de rentestand hier te lande in belangrijke mate kunnen beïnvloeden.

	3 Jan. 1949	23 Dec. 1949	30 Dec. 1949
Aand. indexcijfers.			
Algemeen	163,4	162,0	164,3
Industrie	213,5	229,4	229,8
Scheepvaart	161,8	150,4	151,0
Banken	124,2	134,2	135,1
Indon: aand.	77,4	64,3	66,2
Andelen.			
A.K.U.	163	187	187
Philips	233½	236	234½
Unilever	278	247	245
H. A. L.	170½	163	163½
Amsterdam Rubber ..	176½	142½	148½
H.V.A.	178	160½	165½
Kon. Pétroleum	323½	297	296
Staatsobligaties.			
2½ pCt N.W.S.	81 ¹ / ₁₆	80 ⁵ / ₈	80 ⁷ / ₈
3-3½ pCt 1947	98 ³ / ₁₆	98 ¹ / ₈	98½
3 pCt Invest. certif. .	98 ⁷ / ₁₆	98½	98 ⁷ / ₁₆
3 pCt Dollarlening 1947	100 ¹ / ₈	98 ¹⁵ / ₁₆	98 ³ / ₈

1) in § van 2,65.

STATISTIEKEN.

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren muntten
25 Dec. '46	0,4	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
14 Dec. '49	0,4	1.349,3	1.350	1.312,1	38,3	5,4
21 Dec. '49	0,4	1.349,3	1.350	1.318,2	32,1	5,3
28 Dec. '49	0,4	1.349,2	1.350	1.321,9	28,4	5,3

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
14 Dec. '49	430,5	16,2	24,9	497,3	9,2	81,0	295,4
21 Dec. '49	458,5	19,5	24,6	522,0	14,2	97,9	296,5
28 Dec. '49	468,4	14,8	21,3	520,0	11,6	97,9	299,2

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
8 Dec. 1949	52.981	450.263	125.042	156.800	426.000
15 Dec. 1949	52.981	443.538	125.042	157.400	426.000
22 Dec. 1949	52.981	461.378	125.042	164.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
8 Dec. 1949	1.241.612	140.390	702	138.358
15 Dec. 1949	1.234.355	146.180	670	143.725
22 Dec. 1949	1.247.932	151.307	734	149.173

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 2 Januari 1950.

Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 5.000,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)	„ —
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.750.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 156.663.276,70 Bijbank „ 694.375,54 Agentsch. „ 16.465.831,61
Op effecten enz.	f 173.823.483,85
Op goederen en celen	„ 172.581.480,92
	„ 1.242.002,93
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„ —
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal	Gouden munt en gouden muntmateriaal f 740.143.147,67 Zilveren munt enz. „ 11.401.203,08
	„ 751.544.350,75
Papier op het buitenland	f 162.685.400,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 588.527.477,76
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 1.784.147,13
	„ 722.997.024,89
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 379.420.643,98
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen	„ 121.034.753,63
Gebouwen en inventaris	„ 2.000.000,—
Diverse rekeningen	„ 255.598.507,13
	f 5.656.423.764,23

Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	„ 15.333.335,71
Bijzondere reserves	„ 61.674.999,18
Pensioenfondsen	„ 22.672.352,67
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst	„ 1.499.667,79
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„ 69.743.640,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	„ 3.066.402.920,—
Bankassigaties in omloop	„ 312.381,08
Rekening courant saldo's	
's Rijks Schatkist	f 527.345.833,45
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„ 610.416.806,02
Geblokkeerde saldo's	„ 3.184.409,77
Saldo's van banken in Nederland	„ 60.136.440,22
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 484.929.077,33
Andere vrije saldo's	„ 343.157.561,91
	„ 2.029.170.128,70
Crediteuren in vreemde geldsoort	„ 13.057.518,71
Diverse rekeningen	„ 356.556.820,39
	f 5.656.423.764,23

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen
2) Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt- materiaal goud	Vorderingen in vreemd courant hetaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
7 Dec. 1949	470.985	81.076	14.800	64.753	1.153.842
14 Dec. 1949	470.985	82.379	14.723	67.136	1.191.497
21 Dec. 1949	470.985	91.422	14.730	67.699	1.210.733

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
7 Dec. 1949	26.028	913.262	—	855.300	35.077
14 Dec. 1949	27.503	922.025	—	888.587	35.484
21 Dec. 1949	27.520	928.917	—	910.652	35.247

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.

Muntbiljettencirculatie per 7 Dec. 1949 f 957.636.137,50.

Muntbiljettencirculatie per 14 Dec. 1949 f 972.483.226,50.

Muntbiljettencirculatie per 21 Dec. 1949 f 974.599.310,50.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud- voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. v. n. betaalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en over- heidsrechten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
8 Dec. 1949	31.103	8.825	1.218	9.793	347	773
15 Dec. 1949	30.893	8.640	1.143	9.594	314	711
22 Dec. 1949	30.723	8.348	1.278	9.953	323	708
29 Dec. 1949	30.605	8.389	1.620	10.650	431	694

Data	Overheids- fondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
8 Dec. 1949	915	95.838	86.528	688	1.344	4.979
15 Dec. 1949	915	94.789	85.752	861	1.293	4.966
22 Dec. 1949	915	95.123	85.785	1.183	1.317	5.337
29 Dec. 1949	915	96.306	87.113	769	1.373	5.055

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN GRANEN, VELDBONEN, BOTER, KAAS EN EIERN IN NEDERLAND¹⁾.

Tijdvak	Tarwe*)	Rogge*)	Gerst		Haver*)	Mais	Sorghum	Veldbonen*)	Boter ²⁾	Kaas	Eieren	
	Inlandse, naar kwa- liteit, af binnenland. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwa- liteit, af binnenland. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwa- liteit, af binnenland. Per 100 kg.*)	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/ A'dam. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwa- liteit, af binnenland. Per 100 kg.	I.a. Plata, voor vee- voeder, af R'dam/ A'dam. Per 100 kg.	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam A'dam. Per 100 kg.	Af binnenland. Per 100 kg.	Leeuwarder, af fa- bric per kg.	Goudse volvet Leeuwarder, af fabriek per kg.	Grote (68/69) Per 100 stuks.	Kleine (52/52) Per 100 stuks.
Jan. 1948	-21,50	-21,29	-19,78	20,17 ^s	-18,54	22,17 ^s	20,17 ^s	23,00	3,42	1,63 ^s	16,15	12,95
Febr.	-21,50	-21,24	-19,97	20,37 ^s	-18,48	22,37 ^s	20,37 ^s	26,06 ^s)	3,42	1,68	16,15	12,95
Maart	-21,35	-21,19	-20,39	20,50	-18,38	22,50	20,50	26,70	3,42	1,68	14,10	11,10
April	-21,34	-21,19	-20,71	20,67 ^s	-18,56	22,67 ^s	20,67 ^s	29,56	3,42	1,64 ^s	14,10	11,10
Mei	-21,21	-21,14	-20,46	20,77 ^s	-18,58	22,70	20,77 ^s	27,50	3,07	1,65	14,20 ^s)	11,20 ^s)
Juni	-21,31	-21,10	-20,92	20,85	-18,55	22,85	20,85	26,75	3,07	1,65	14,20	11,20
Juli	-21,73	-21,47	-20,77	20,95	-18,47	22,95	21,17 ^s	26,75	3,07	1,64 ^s	14,20	11,20
Aug.	22,18	21,98	19,81	19,17 ^s	18,19	21,27 ^s	19,32 ^s	..	3,14	1,65	14,20	11,20
Sept.	21,34	21,29	19,66	19,37 ^s	18,12 ^s	21,47 ^s	19,37 ^s	..	3,14	1,66 ^s	14,20	11,20
Oct.	21,37	21,27	20,29	19,57 ^s	18,05	21,67 ^s	19,57 ^s	..	3,14	1,66 ^s	16,10	13,10
Nov.	21,79	21,22	20,56	19,77 ^s	18,32	21,92 ^s	19,77 ^s	27,94	3,96	1,64	16,10	13,10
Dec.	21,87	21,45 ^s	20,80 ^s	20,01 ^s	18,29	22,07 ^s	19,97 ^s	27,00	3,96	1,62	14,20	11,20
Jan. 1949	21,74	21,36	20,91	20,17 ^s	17,93	22,72 ^s	20,17 ^s	28,59	3,96	1,61 ^s	14,20	11,20
Febr.	21,77	21,08	21,40	20,37 ^s	18,05	22,57 ^s	20,37 ^s	32,81	3,96	1,66	15,03 ^s)	11,90 ^s)
Maart	22,10 ^s	21,58	22,50	20,64	19,55	22,81 ^s	20,64 ^s	33,37 ^s	3,96	1,66	14,40	11,06
April	22,53	21,97 ^s	23,35	20,77 ^s	21,66	22,97 ^s	20,77 ^s	31,37 ^s	3,92	1,73	14,05	10,82 ^s
Mei	22,37 ^s	22,00	22,75	20,97 ^s	21,56 ^s	23,17 ^s	20,97 ^s	26,25	3,86	1,63 ^s	15,39	12,24
Juni	22,15	21,96	23,26	21,78	21,81	25,77	21,82	..	3,85	1,62	16,14	12,53
Juli	22,34	22,54	23,19	22,34	21,33	28,72	21,09	..	3,81	1,64	17,55	13,88
Aug.	22,04	20,32 ^s	23,05	21,82 ^s	21,67	28,87 ^s	..	..	3,83	1,73	16,77	12,77
Sept.	22,06	21,14	25,44	24,53	23,78	32,62 ^s	..	29,50	3,93 ^s	1,94 ^s	17,31	13,69
3-8 Oct.	21,90-22,10	22,50-24,00	27,50-28,50	26,25	25,00-25,25	36,50	..	33,00-34,00	3,96	1,97	17,50	14,00
10-15 Oct.	21,80-22,00	23,00-25,00	29,00-29,50	26,75	25,50-27,00	35,50	..	31,00-32,00	3,96	1,99	17,50	14,00
17-22 Oct.	21,90-22,10	22,25-23,00	28,75-29,50	26,50	24,00-26,50	33,50	..	30,00-31,00	3,96	2,23	20,50	16,00
24-29 Oct.	21,90-22,10	22,00-22,75	28,50-29,00	26,00	23,00-24,00	32,50	..	31,00-32,00	3,96	2,30	20,50	16,50
30 Oct.- 5 Nov.	22,00-22,10	22,75-23,00	28,00-28,50	26,50	23,00-24,00	33,25	..	32,00-33,00	4,13	..	21,00	17,00
7-12 Nov.	22,20-22,50	22,50-22,75	27,00-29,50	26,82 ^s	22,50-23,75	35,75	..	31,50-32,50	4,16	2,78 ^s)	21,00	17,00
14-19 Nov.	22,50-22,75	22,50-22,75	26,00-28,00	25,50	22,25-22,75	30,50	..	31,00-31,50	4,18	..	21,00	17,00
21-26 Nov.	22,75-23,00	22,50-22,75	26,00-28,00	25,37 ^s	22,50-23,00	30,25	..	31,00-31,50	4,20	2,76	21,00	16,50
28 Nov.- 3 Dec.	23,25-23,50	22,60-23,25	27,50-30,00	26,50	23,00-24,75	33,25	..	31,50-32,00	4,20	2,70	18,00	14,00
5-10 Dec.	23,25-23,50	22,60-23,25	27,50-30,00	26,50	23,00-24,75	33,25	..	31,50-32,00	4,23	2,51	..	..
12-17 Dec.	23,25-23,55	23,50-23,75	29,00-31,00	27,25	25,90-27,00	34,62 ^s	25,75	31,75-32,25	4,23	2,41	..	..
19-24 Dec.	..	..	..	..	..	..	..	..	4,63	2,34	..	..

*) Deze statistiek sluit aan bij die, gepubliceerd in „E.-S.B.” van 23 November 1949, blz. 943.

*) betekent: vrije marktprijzen; **) betekent: geen aanbod.

*) Met ingang van 9 Februari 1948 is de handel vrij geworden

*) Van 14 Mei af. *) Met ingang van 14 Februari is de handel vrij geworden. *) Van 13 Juni af is het gewicht 70/71 kg; van

1 Augustus af 71/72 kg.

*) Met ingang van 7 November 1949 is de handel vrij geworden.

*) Officieuze, werkelijk betaalde netto-prijs.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in millioenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
7 Dec. 1949	6.201,6	254,7	114,6	39,7	4.303,6	1.935,9
15 Dec. 1949	6.210,9	256,7	111,6	39,7	4.347,6	1.902,1
23 Dec. 1949	6.230,4	255,6	114,4	39,7	4.508,2	1.758,7

◆ **Vacatures** ◆

Industrieel Grootbedrijf in het Westen van het land roept sollicitanten op voor een

**LEIDENDE FUNCTIE OP DE
HANDELSAFDELING**

Eisen: brede ontwikkeling. Ruime commerciële opleiding en praktische ervaring. Leeftijd plm. 35 jaar.

Voor iemand met initiatief en activiteit wordt een positie geboden met zeer goede vooruitzichten.

Eigenhandig geschreven brieven met vermelding van leeftijd, godsdienst, theoretische opleiding, praktische loopbaan en verlangd salaris, onder bijvoeging van goed gelijkende foto, binnen een week te richten aan het LABORATORIUM VOOR TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE, Vossiusstraat 54-55 te Amsterdam-Zuid.

Op enveloppe vermelden: S 212.

Bij belangrijke Levensverzekering-maatschappij
vaceert de functie van

Secretaris der Directie

Gegadigden moeten acad. opleiding hebben genoten (Mr i. d. Rechten, econ. Drs), grondige kennis hebben van de moderne talen, zowel in woord als geschrift, en representatief zijn. Leeftijd ca. 30 jaar.

Kennis van de zich op het gebied der levensverzekering voordoende, economische, juridische en fiscale problemen is gewenst, doch niet vereist.

Voor bekwame, energieke kracht levenspositie.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich te onderwerpen aan een psychotechnisch onderzoek.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven brieven met opg. van leeftijd, opleiding, ervaring, referenties enz., vergezeld van een recente foto, worden, onder toezegging van geheimhouding, ingewacht onder no. 146230 bij Adv. Bur. BOLREK, Kon.plein 1, Amsterdam.

◆ **Beschikbare krachten** ◆

ECONOMISCH CANDIDAAT

28 jaar, 9 j. commerciële, organisatorische en admin. ervaring, harde werker, wenst — bij gebrek aan promotiekansen — van werkkring te veranderen.

Br. onder no. ESB 1603, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

◆ **Vacatures** ◆

ZWAARDEMAKER'S HANDEL EN INDUSTRIE N.V.

Veevoederfabriek en Gortpellerij

ZAANDAM

vraagt een academisch gevormde persoonlijkheid (studierichting bij voorkeur Economie of Accountancy) als

SECRETARIS DER DIRECTIE

Gegadigden dienen de economisch-juridische vraagstukken van personeelsbeleid en sociale zorg voor de fabrieksleden almede de fiscale aangelegenheden zelfstandig te behartigen en na inwerking onder supervisie der Directie de volledige administratief-organisatorische leiding der onderneming op zich te nemen.

Hiervoor is noodzakelijk, dat zij in een soortgelijke, leidinggevende functie bij een vooraanstaand fabrieksbedrijf ruime praktische ervaring en ondervinding, ook ten opzichte van moderne Bedrijfsadministratie en beheer hebben opgedaan en hierbij blijk hebben gegeven op stimulerende wijze verantwoordelijk coördinerend werk te kunnen verrichten en zich snel met de veelzijdige facetten van het bedrijfsleven vertrouwd te kunnen maken. Leeftijd 30 tot ± 35 jaar.

Met de hand geschreven brieven, vergezeld van recente pasfoto, bevattende volledige gegevens betreffende ervaring, opleiding, leeftijd en referenties, worden onder toezegging van geheimhouding gaarne ingewacht bij de Directie, Postbus 5, te Zaandam.
Op enveloppe en brief s.v.p. te vermelden No. 10.

„Economisch-Statistische Berichten” heeft een rubriek „Vacatures”, die bij uitstok geschikt is voor het oproepen van sollicitanten voor leidendes functies.

Het aantal reacties op deze annonces is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, daar de lezerskring voornamelijk wordt gevormd door leidende functionarissen op het gebied van handel, industrie en Overheid.

Ook de rubriek „Beschikbare krachten” biedt u een goede kans van slagen.

De talrijke particuliere bedrijven en overheidsinstellingen, die van eerstgenoemde rubriek gebruik maken, mogen als bewijs gelden hoezeer „Economisch-Statistische Berichten” zich een plaats heeft verworven als medium voor aanbod van en vraag naar leidende functionarissen.

Opdrachten voor het volgend nummer dienen uiterlijk 8 Januari a.s. in het bezit van de administratie te zijn.

Diversen

VESTIGT U IN VENRAY

De plaats voor uw industrie
Bouwrijpe industrieterreinen, aan
grote verkeersweg gelegen, verkrijgbaar
Voldoende arbeidersreserve aanwezig

Wendt u om inlichtingen tot de Gemeente — Tel.
K. 4780 — no. 241

AM. PONTIAC „Business coupé”, 4—5 pers., 6-cyl. Stuurschakeling, open dak, ziet er uit als nieuw. Punctueel gaaf. Zeer gedistingeerde wagen. Genegen modern motorrijwiel in ged. betal. te nemen. H. R. A. Vink, Zuidvliet 55, Maas-sluis, Tel. (na 6 uur) K 1899/652.

ADVERTEER IN DE E S B

Vacatures

WETENSCH. INSTELLING TE DELFT vraagt voor haar economische afd. een

ECON. GESCHOOIDE KRACHT (acad. niveau)

of
JURIST MET ECONOM. AANLEG

Belangstelling en aanleg voor onderzoeken op hoger niveau noodzakelijk. Goede talenkennis vereist. Leeft. max. 35 jaar. Salaris naar ervaring. Br. m. voll. inl. onder No. 6812 aan Arc's Advertentiebedrijf N.V., Kettingstraat 2, Den Haag.

Grote internationale handelsonderneming te 's-Gravenhage vraagt voor spoedige indiensttreding:

Commerciële kracht

voor een functie met veelzijdige perspectieven.

Vereist: zakelijk inzicht, enige jaren praktische ervaring, bij voorkeur in het particuliere bedrijfsleven, een grondige kennis van de moderne talen. Academische opleiding wordt niet verlangd, doch kan tot aanbeveling strekken. Leeftijd 24—30 jaar.

Sollicitaties met volledige inlichtingen, referenties, godsdienst en indien beschikbaar recente foto onder letter B.N.C. aan Nijgh & van Dittmar, Parkstraat 27, Den Haag.

CICERO

HOLLAND

Voor een door ons op te richten afdeling in ons bedrijf in Twente wordt voor directe indiensttreding gevraagd

Een chef de bureau

die de opbouw en de leiding van de boekhouding en alle administratieve afdelingen zal krijgen.

De functionaris zal, na zich korte tijd in ons bedrijf ingewerkt te hebben, in alle problemen, verbonden aan de stichting van bedoelde afdeling, naar zijn standplaats gezonden worden om, onder onze leiding, deze afdeling op te bouwen en in te richten.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Brieven met korte vermelding van personalia, opleiding en ervaring te richten aan het Secretariaat der Directie van de N.V. Cicero, 2e Loswal 17, Hilversum, onder aanhaling van de letters E.S.B.

C. MASTENBROEK

Ben. Molendijk 14 - Goudswaard

- **BEDRIJFSADMINISTRATIE**
- **BOEKHOUDINGEN**
- **BELASTINGZAKEN**

THE KROGER COMPANY

opgericht onder de wetten van de Staat Ohio
gevestigd te Cincinnati, O.

Ondergetekenden berichten, dat zij, van **Dinsdag 3 Januari 1950** af, ter Beurze van Amsterdam door bemiddeling van de heren **C. F. MELLENBERGH** en **D. H. PIMENTEL** zullen doen verhandelen

Certificaten voor Vijf Gewone Aandelen zonder nominale waarde

der bovengenoemde vennootschap, uit te geven door **Administratiekantoor „Interdan” N.V.**, gevestigd te Amsterdam, op de voorwaarden, vastgesteld bij akte dd. 28 December 1949, verleden ten overstaan van Notaris **W. Straub** te Amsterdam en vanaf 6 Januari 1950 verkrijgbaar bij genoemd Administratiekantoor, Tesselschadestraat 12. De slotnotering der gewone aandelen te New York was op 28 December 1949 \$ 60%.

De opneming der certificaten onder Rubriek II in de Prijscourant van de Vereniging voor den Effectenhandel te Amsterdam is aangevraagd.

Exemplaren van een Bericht omtrent The Kroger Company zijn ten kantore van ondergetekenden verkrijgbaar.

LABOUCHERE & CO. N.V.
INCASSO-BANK N.V.

A m s t e r d a m, 29 December 1949.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 3408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar, Belgische postgirorekening no 26034.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma **H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam** (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.